

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

15.22– МР. 98 «С» 2023.10.03.041 ПЗ

БЕЗПАЛОГО АНДРІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

ВП НУБіП України "НАТІ" 2024

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВП НУБІП України "НАТІ" «НИЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет агротехнологій та економіки

УДК 657.313

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету
агротехнологій та економіки
ВП НУБІП України "НАТІ"
Галина МАКЕДОН
« ____ » _____ 2024 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
обліку і оподаткування
ВП НУБІП України "НАТІ"
Наталія ЦАРУК
« ____ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
на тему «Організація та методика обліку формування та використання
власного капіталу»

Спеціальність:

071 «Облік і оподаткування»

Програма підготовки
ВП НУБІП України "НАТІ"

освітньо-професійна
ВП НУБІП України "НАТІ"

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

(підпис) Петро СУК

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
ВП НУБІП України "НАТІ"
к.е.н., доцент

(підпис) Наталія ЦАРУК

Виконав студент

(підпис) Андрій БЕЗПАЛИЙ

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВП НУБІП України «НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет агротехнологій та економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку і оподаткування

к.е.н., доц. Наталія ЦАРУК

« ____ » _____ 2023 р.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Безпалому Андрію Анатолійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Програма підготовки освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Організація та методика обліку

формування та використання власного капіталу»

Затверджена наказом директора ВП НУБІП України «Ніжинський агротехнічний інститут» від « 03 » 10 2023 № 98 «С»

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Термін виконання роботи на кафедрі 15.01.2024 р.

Вхідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи законодавчі та нормативні акти України, праці зарубіжних та вітчизняних вчених, дані первинних та зведених документів, реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

а) теоретико-методичні основи організації обліку власного капіталу;

б) організація та методика обліку формування та використання власного капіталу;

в) шляхи удосконалення організації та методики обліку формування та використання власного капіталу.

Дата видачі завдання « 05 » 10 2023 р.

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Наталія ЦАРУК

(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____

Андрій БЕЗПАЛИЙ

РЕФЕРАТ

ВП НУБіП України "НАТІ" на магістерську роботу на тему: «Організація та методика обліку формування та використання власного капіталу»

Основою стійкого росту та фінансової стабільності кожної організації є наявність власного капіталу. Основним джерелом дебітабельності та систематизується необхідна інформація є бухгалтерський облік. Питання обліку та відображення в звітності власного капіталу на сучасному етапі розвитку ринкової економіки відносяться до найбільш важливих економічних проблем.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних, організаційних та практичних аспектів обліку формування та використання власного капіталу на сільськогосподарському підприємстві.

Об'єктом дослідження є власний капітал та порядок обліку його формування та використання у Приватному сільськогосподарському підприємстві «Агро-Плюс А.М.», яке знаходиться в селі Ніжинське Ніжинського району Чернігівської області.

Мета магістерської кваліфікаційної роботи - дослідження організаційно-методичних аспектів обліку формування та використання власного капіталу сільськогосподарських підприємств.

За результатами дослідження сформульовані висновки та пропозиції.

Основну новизну та практичне положення магістерської кваліфікаційної роботи доведено до рівня конкретних пропозицій і мають форму, придатну для використання у практичній діяльності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку процесів формування та використання власного капіталу у підприємстві «Агро-Плюс А.М.».

Ключові слова: *облік, капітал, організація облік, статутний капітал, резервний капітал, нерозподілені прибут*

ЗМІСТ

ВП НУБіП України "НАТІ"
ВСТУП

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічна природа, зміст власного капіталу та його функції.....9

ВП НУБіП України "НАТІ"
1.2. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

ВП НУБіП України "НАТІ"

2.2. Джерела формування та складові власного капіталу30

ВП НУБіП України "НАТІ"

2.3. Облікова політика підприємства щодо обліку власного капіталу44

2.4. Організація документального забезпечення формування та 52

використання власного капіталу

2.5. Методика обліку формування та використання власного капіталу 57

ВП НУБіП України "НАТІ"

2.6. Характеристика фінансової звітності стосовно відображення власного капіталу 74

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1. Міжнародний досвід обліку і відображення у звітності власного капіталу

ВП НУБіП України "НАТІ"

3.2. Удосконалення обліку додаткового капіталу

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

91

98

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

103

ДОДАТКИ

111

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВСТУП

Актуальність дослідження. Передумовою реформування системи управління капіталом аграрних підприємств є створення ефективної системи інформаційної підтримки управлінських рішень, що здатна забезпечити формування в режимі реального часу релевантної, повної та своєчасної обліково-аналітичної інформації і якісно нових інформаційних зв'язків між різними ієрархічними багаторівневими структурами управління аграрними підприємствами.

Процес функціонування будь-якого підприємства залежить від ефективного управління власним капіталом та його структури.

Сформований власний капітал - це фінансова основа діяльності кожного підприємства. Він являється одним із найважливіших фінансових показників, адже є безстроковою та початковою основою фінансування діяльності підприємства, крім того джерелом погашення збитків. Власний капітал характеризує ступінь фінансової самостійності, фінансової потужності, а також ступінь кредитоспроможності підприємства. Управління власним капіталом сприяє ефективній діяльності підприємства, збільшенню прибутку та підвищенню конкурентних переваг підприємства.

Величина власного капіталу дає змогу оцінити ефективність діяльності підприємства, його результативність. Для кредиторів власний капітал являється показником стабільності та відповідальності підприємства. Підприємство, яке ефективно управляє структурою капіталу, має такі ознаки: підвищення доходності та ділової активності, безперервний виробничий процес, інтенсивний розвиток підприємства, висока швидкість обороту капіталу, перевищення рентабельності інвестованого капіталу над середньозваженою вартістю капіталу,

баланс між рентабельністю капіталу та ризиками, що бере на себе підприємство

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що у сучасній економічній літературі приділяється все більша увага питанням методики та організації обліку, аудиту та аналізу власного капіталу, оцінки фінансової стійкості підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Зокрема питання обліку та аналізу розглядали Ф.Ф. Буцинець, В.Гладких, Я.П. Іщенко, Л.В. Коваль, М.М. Мосійчук, В.М. Пархоменко, Н.Л. Правдюк, В. В. Сопко, О. О. Терещенко, К.О. Утенкова, Г. А. Ямборко та інші.

Мета магістерської кваліфікаційної роботи - дослідження організаційно-методичних аспектів обліку формування та використання власного капіталу аграрного підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну природу та зміст власного капіталу в теоретичному і нормативно-правовому полі з визначенням його функцій;
- виявити проблеми законодавчого та методичного забезпечення обліку

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

власного капіталу та запропонувати шляхи їх вирішення;

- дослідити джерела формування та складові власного капіталу;
- розглянути порядок формування облікової політики аграрного підприємства;

- узагальнити існуючу систему документування операцій з власним

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

капіталом;

- висвітлити особливості обліку (синтетичного, аналітичного) складових власного капіталу;
- охарактеризувати порядок відображення інформації про власний капітал в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності;

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

на основі виконання практики ведення обліку власного капіталу сформулювати відповідні пропозиції з метою мобілізації виявлених резервів та прийняття управлінських рішень для підвищення ефективності функціонування власного капіталу.

Об'єктом дослідження є власний капітал та порядок обліку його формування та використання у Приватному сільськогосподарському підприємстві «Агро-Плюс А.М.», яке знаходиться в селі Ніжинське Ніжинського району Чернігівської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних, організаційних та практичних аспектів обліку формування та використання власного капіталу.

Емпірична основа дослідження: законодавчі та нормативні документи України, Міжнародні стандарти фінансової звітності, праці вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, аудиту і аналізу власного капіталу, навчальні посібники, спеціалізовані періодичні видання, дані Державної статистики України, Міністерства Фінансів України, а також ресурси мережі Інтернет.

Методи дослідження. Для дослідження мети магістерської кваліфікаційної роботи були застосовані такі загальнонаукові методи: аналіз і синтез, індукція і дедукція, спостереження, порівняння, вимірювання, абстрактно-логічний метод, метод порівняння дослідюваного зв'язку, обробка даних та графічний метод.

Наукова новизна полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку процесів формування та використання власного капіталу у Приватному сільськогосподарському підприємстві «Агро-Плюс А.М.».

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічна природа, зміст власного капіталу та його функції

Стойкий економічний розвиток підприємницьких структур в сучасному бізнес-середовищі, що визначають складність та динамічність економічної ситуації на тлі політичних та євроінтеграційних процесів, забезпечується відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу як основних фаз відтворення, що були порушені протягом тривалого періоду.

Прискорення регенерації цих процесів, особливо на рівні сільськогосподарських підприємств як осередку економічної системи, в процесі функціонування якої здійснюється кругооборот капіталу (залучення, розміщення, використання), потребує вдосконалення вже існуючих або пошуку нових механізмів ефективного управління капіталом і формування дієвої системи цього процесу.

Основою стійкого росту та фінансової стабільності кожної організації виступає їх власний капітал. Основним джерелом де зберігається та систематизується необхідна інформація є бухгалтерський облік. Питання обліку та відображення в звітності власного капіталу на сучасному етапі розвитку ринкової економіки відносяться до найбільш важливих економічних проблем, дозволяючи внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності визначити фінансові можливості підприємства на короткостроковий період та довгострокову перспективу. Ця проблема загострюється у зв'язку з відсутністю чіткого та однозначного визначення поняття власний капітал.

Економічна сутність капіталу в цілому та власного капіталу зокрема вивчали і вивчають багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема такі як В.В. Бланк, К. Маркс, А. Сміт, Д. Рікардо, П. Самуельсон, Ж.Б. Сей, Ж. Тюрго, В.Я Соколов, Ф.Ф. Бутинец, В.В. Сопко, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, В.М.

Івахненко та багато інших.

Незважаючи на здатні здобутки та напрацювання вчених світової та вітчизняної наукової думки, залишаються не вирішеними та дискусійними багато проблем, зокрема: не сформовано єдиної думки щодо сутності, складу та структури власного капіталу.

Питання про природу власного капіталу завжди вважалися найбільш складними, тому воно перебувало в полі зору представників різних напрямків і шкіл в економічній теорії. В залежності від рівня економічного розвитку суспільства, науковці по-різному трактували поняття «власний капітал».

В історичному контексті етимологію слова «капітал» пов'язують із латинським «capitalis», що в перекладі означає головну грошову суму, назначену до займу (відокремлення), і є дериватом «тобто усвідомлення» - гроша. Це відсилає нас до часів середньовіччя, коли головним об'єктом купівлі-продажу була худоба, а число голів цієї худоби визначало становище їх власника, й відповідно було вимірником багатства у суспільстві і джерелом приросту додаткового блага [81, с. 47-48].

Дослідження «генезису» економічної категорії «капітал» стали доринкової (IV ст. до н.е. - XVIII ст.), ринкової (XVIII-XIX ст.) та соціально-орієнтованої ринкової економіки (XX-XXI ст.), результати якого наведено в додатку А, доводить, що еволюція цієї економічної категорії відображає процес розвитку природи, форм руху, динаміки та структури товарного виробництва, і свідчить про її кінцатогранність. Як бачимо, у доринковій економіці шукали способу визначення сутності капіталу було здійснено представниками економічної думки античного світу - Ксенофонтом (430-455 рр. до н.е.), Платоном (427-347 рр. до н.е.) та Аристотелем (384-322 рр. до н.е.). Вони не вживали безпосередньо термін «капітал», але розглядали його крізь призму накопичення багатства й зростання добробуту народу. Найбільш цікавими є погляди Аристотеля, який уявляв дві сутнісні ознаки багатства, виокремив два його види - економіку та хресматику. Саме «хресматика», тобто діяльність, спрямована на безмежне нагромадження багатства, безкінечне нарощування капіталу та одержання прибутку, за

твердженням Т.Г. Камінської, є першим відомим трактуванням капіталу як економічної категорії [30, с. 230].

Новим відліком економічного світосприйняття та трактування економічної категорії «капітал» слід вважати закінчення пори рабовласництва і початок феодалізму в середньовіччі. До первинних витоків трактування капіталу в епоху раннього (V-X ст.) та початку класичного середньовіччя (XI-XV ст.) сучасні

вчені [30, с. 231; 4 с. 14] відносять роздуми Ульріха (1280-1337 рр.), який сформулював дев'ять факторів життя і виділив людські здібності (розумову діяльність, силу тощо), капітальні блага (землю, повітря, вогонь тощо) як складові задоволення потреб, розвитку матеріального виробництва і накопичення капіталу.

Із розвитком економічних відносин люди починають замислюватися про накопичення багатства та роль власності в цьому процесі. Для періоду класичного середньовіччя прогресивними є думки Фоми Аквінського (1225-1274 рр.), який приватну власність розглядав «як законний інститут людського суспільства, встановлений богом, і стверджував, що кожна

людина повинна володіти своєю власністю, так, якби остаточно належала їй, виходячи із готовності завжди поділитись із бідними і нужденними. Держава ж повинна гарантувати недоторканість приватної власності» [26, с. 30]. При цьому він засуджував накопичення грошового багатства приватними особами, за виключенням випадків, коли прагнення до багатства є припустимим, а саме:

«необхідно забезпечити себе засобами існування, бажанням зібрати кошти для благодійних цілей; прагнення служити на користь суспільству, але тільки якщо матеріальна вигода буде помірною; поліпшення характеристик речі, що продається; відмінність ціни на товар у різних місцях і в різний час; ризик» [7, с. 110]. Але відбулася промислова революція й економічні теорії «справедливості»

перейшли до сучасних. Джерелом і метою виробництва став капітал, якщо завгодно, його капіталізація. Джерелом капіталізації виробництва є гроші, одержані від реалізації товару, з доходів і прибутків [7].

Гроші, як форма постійного руху капіталу, розглядаються у працях

науковців класичного (XI-XV ст.) та пізнього середньовіччя (XVI-XVII ст.), а

ВП НУБІП України "НАТІ" саме - меркантилізм (від італійського слова «mercante» - торговець, «нубіп» -

Представники цієї економічної течії під поняттям капіталу як основного багатства мали на увазі процес нагромадження грошей, зокрема в золоті, сріблі та коштовностях [30, с. 231]. І якщо ранні меркантилісти (В. Стаффорд, Г. Скарuffі, Б. Даванцаті) говорили тільки про гроші як засіб утворення скарбів,

ВП НУБІП України "НАТІ" то пізні (А. Монкретьєн, А. Серра, Т. Мен, Ж.-Б. Кольбер, А. Сосноув) **ВП НУБІП України "НАТІ"**

визнавали гроші як капітал. Погляди меркантилістів демонструють грошовий підхід до трактування капіталу і певною мірою переплітаються з ідеями монетаризму, який відводить грошам роль не лише джерела і вимірника багатства, але й суспільного регулятора [4, с. 19].

ВП НУБІП України "НАТІ" Прогресивні прихильників пізнього меркантилізму створювали школу фізіократів, головним ідеологом якої був Ф. Кене. У його дослідженнях

уперше акцентується увага на матеріальній формі капіталу, яка може приносити дохід і яку можна побачити та виміряти [9, с. 39], простежується його розподіл на дві частини: «щорічні витрати» - частина капіталу, необхідна для виробництва

ВП НУБІП України "НАТІ" продукції (зарплата, матеріали), та «первинні аванси» - частина капіталу, який

авансується у виробництво на тривалий час (перш за все необхідний інвентар для виробництва продукції) [58, с. 12]. Прогресивність поглядів Ф. Кене полягає в розробці моделі економічного кругообігу руху основного й оборотного капіталів та обґрунтуванні правила, за яким суспільний продукт на макроекономічному

ВП НУБІП України "НАТІ" рівні може бути реалізований за умови додержання певних пропорцій між його

речовими і вартісними елементами [30, с. 232]. Основними послідовниками Ф. Кене були Дюпон де Немур, Мерсьє де Ла Рів'єр, А. Тюрго та ін. Згідно з А. Тюрго капітал - це рухоме багатство, яке є лише результатом ощадливості. Він

ВП НУБІП України "НАТІ" заробіток від своєї праці, чи від свого підприємства більший, ніж потрібно

витратити, може відкласти цей надлишок і нагромаджувати його - ці нагромадження цінностей становлять те, що називається капіталом [19, с. 158].

Важливою заслугою фізіократів є те, що вони визначили капітал як вічну

категорію, властиву всім часам, епохам і народам та виокремили речові складові,

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
на які він розпадається під час здійснення власного кругообігу в ході виробництва.

Послідовниками фізіократів на початку становлення ринкової економіки були представники школи класичної політичної економії, яку започаткував В. Петті (1623-1687). Він першим сформулював вихідну тезу про те, що багатство

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
наці створюється людиною працею в усіх сферах матеріального виробництва, спростовуючи меркантилістичні погляди на багатство та джерела його нагромадження. В. Петті ввів поняття грошової маси, необхідної для країни. Самі ж гроші він не вважав багатством країни і їх головну функцію визначав як засіб обігу [38, с. 210].

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
Природні ринки, формування й функціонування капіталу в подальшому були обґрунтовані А. Смітом (1723-1790). Він розглядав капітал як накопичений запас речей або грошей (накопичене багатство) і, зважаючи на здатність запасів до формування доходу, обґрунтував поділ капіталу на основний і оборотний. Основним капіталом А. Сміт називав усе те, що приносить дохід або

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
прибуток країни цьому не бере участі в обігу і не змінює рідина (будівлі, споруди, машини та обладнання, земля, а також набуті й корисні здібності всіх членів суспільства). До оборотного капіталу вчений відносив гроші, запаси, продукти продажу, сировину та матеріали, незавершене виробництво, тобто все те, що приносить дохід і тільки в процесі обігу змінює власників [22, с. 39].

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
Суттєвим удосконаленням поглядів А. Сміта були дослідження Д. Рікардо (1772-1823), який розглядав капітал «як «вічну» категорію, частину багатства, що витрачається з метою майбутнього виробництва» [13, с. 49]. Його вагомою заслугою стало визначення механізму міжгалузевої конкуренції капіталів і трактування основного й оборотного капіталу з огляду на характер їх зношування на період оборотності.

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
Т. Мальтус (1766-1832) розглядав капітал як частину «запасу країни, яка утримується або застосовується з метою отримання прибутку при виробництві та розподілі багатства» [2, с. 125].

Сучасник Т. Мальтуса та основоположник теорії факторів виробництва Ж.Б.

Сей (1767-1832) в помірних і інших (праця, земля) факторів виробництва, що беруть

участь у створенні нової вартості, вважав капітал найважливішим. Природу і значення цього фактора у виробництві він визначав через ознаки продуктивності та стверджував, що капітал утворюється в процесі нагромадження, інакше кажучи, через залучення до виробництва більшої кількості створених продуктів,

які були використані в процесі їх виробництва, є можливим для використання

для використання людиною, і не існує межі капіталу, який можна акумулювати з допомогою часу, виробництва та ощадливості» [60, с. 56].

За твердженням В.В. Кириленка, «першим, хто розмежував капітал-власність від капіталу-функції і обґрунтував існування двох видів доходів:

підприємств і дохід за працю, підприємств і дохід за капітал

плату за капітал (своєрідна платня капіталістові, який утримався від негайного споживання грошей)» [26, с. 65], був Н.В. Сеніор (1790-1864). Згідно з його теорією стриманості, побудованою на двох елементах - праці та капіталі, власники найманої праці й капіталу свідомо себе обмежують на користь певних

інтересів. Стриманість само по собі не створює багатства, а можливість

отримати винагороду [26, с. 65]. Винагородою капіталіста є прибуток, а працівника - заробітна платня. Відмова капіталіста від споживання дозволяє перетворити частину його особистого доходу у вигляді прибутку на капітал.

Аналіз поглядів представників школи класичної політичної економії

дозволяє визначити, що вони зробили вагомий внесок у теорію капіталу,

розглядаючи його з точки зору предметно-функціонального підходу як вічну категорію, пов'язану з результатами минулої праці, процесами виробництва й обігу, заощадженням, стриманням від поточного споживання. Вони визначили головні фактори виробництва, де капіталу належить провідна роль, і заклали

наукове підґрунтя для класифікації капіталу та дослідження теоретико-економічних

пропорцій між факторами виробництва: працею, природними ресурсами, капіталом. Проте конкретні процеси кругообігу капіталу та зміни його форм цими вченими досліджені не були [30, с. 235].

Поглиблену характеристику цих аспектів надав К. Маркс, який висвітлив

капіталістичні позиції суспільно-виробничих відносин, що втілюються в ньому, визначив

його структуру та особливості кругообігу. Він зазначав, що «капітал - це не річ, а визначене суспільне відношення, яке представлене у вигляді речей та надає цим речам специфічний суспільний характер» [40, с. 208]; «капітал - це не просто відносини, а процес у різні моменти якого він залишається капіталом» [40, с.

208]; капітал - це вартість, що створює нову вартість... перетворюючи гроші в

товари, які слугують речовинним елементом нового продукту або факторами процесу праці, приєднуючи до їх мертвої предметності живу робочу силу, капіталіст перетворює вартість - минулу, уречевлену, мертву працю - в капітал, у самозростаючу вартість» [41, с. 247]. К. Марксом доведено, що в процесі

кругообігу капітал змінює свою форму й проходить три основні стадії:

грошову, виробничу і товарну, які обумовлюють формування приросту капіталу, що виражається формулою: гроші (Г) - товар (Т) - гроші (Г'). Грошовому капіталу була відведена функція основи доданої вартості, виробничому - безпосередньо продуктивного процесу утворення доданої вартості, товарному - функція

реалізації вартості й доданої вартості та перетворення нової грошової капітал

[30, с. 235]. З огляду на участь капіталу в процесі створення доданої вартості К. Маркс виокремив постійний та змінний капітал. До постійного капіталу він зараховував вартість засобів виробництва, що могла бути перенесена на готовий продукт тільки працею робітника, завдяки якій він здатен створити нову вартість,

що є більшою вартістю його робочої сили, цю вартість створюють додану

вартість, але її створює не весь капітал, а лише та його змінна частина (яка й дістала назву змінного капіталу), що авансується в робочу силу [30, с. 236].

Загалом наукові напрацювання К. Маркса були сприйняті його сучасниками й послідовниками та не втратили своєї актуальності й сьогодні. Разом з тим

в окремі періоди вони утвердилися і набули подальшого розвитку в

історичними напрямками маржиналізму та неокласичної економічної теорії, представленими англо-американською (В.С. Джевонс, Дж. Б. Кларк, А. Маршалл, А. Пігу та ін.), лозаннською (Л. Вальрас, В. Паретто, Г. Кассель та ін.)

та австрійською (К. Менгер, Ф. фон Візер, Е. Бем-Баверк, К. Віксель та ін.)

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Дослідження наукових поглядів на економічну природу і сутність капіталу представників школи маржиналістів та неокласичної економічної теорії доводить, що у трактуваннях категорії «капітал» простежуються хоч і незначні, але розбіжності. Маржиналісти наголошують на матеріальній формі капіталу,

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

як один із факторів виробництва, який визначається корисністю, і до якого належать також знання, організаційні здібності та відповідні виробничі й державні утворення, тобто фактори людської активності.

Науковий інтерес у ході дослідження капіталу викликають також економічні

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

погляди представників школи кейнсїанства, засновником якого є Д. Кейнс (1883-1946). Він та його прихильники (Р.Ф. Харрод, Д. Домар, Е.Х. Хансен та ін.) також привертали увагу до матеріальної форми капіталу і зауважували, що особливістю капіталу є здатність приносити дохід. При цьому вирішальну роль у забезпеченні зростання доходу і збільшенні виробничих потужностей вони

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

вводили в розгляд [67, с. 16]. У першій половині ХХ ст. формується новий напрям економічної думки - інституціоналізм, представниками якого є Т. Верлен, Дж. Коммонс, У. Мітчел. Засновник інституціоналізму Т. Веблен (1857-1929), гостро критикуючи монополії, обмежує їхню сутність утворенням «імматеріального багатства» -

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

формивного капіталу. Він розрізняє промисловий та фінансовий капітал і стверджує, що «власність капіталістів втілюється не у засобах виробництва, а в цінних паперах, що свідчить про її перехід із матеріальної форми у нематеріальну» [67, с. 17].

Формування поглядів на капітал у представників інституціоналізму

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

впливали на погляд в пошуку ринкового (грошового) господарства, характерною особливістю якого вони вважали розрив між бізнесом та індустрією. Причиною останнього, на їхню думку, було протиріччя власників і організаторів виробництва. «Підприємницький клас, отримавши бізнес у своє розпорядження,

намагався отримати прибуток на капітал. Власники ж не вклали цей капітал у виробництво, а надавали у кредит. Таким чином, для підприємців джерелом доходів була не індустрія, а фінансова сфера» [67, с. 16]. Саме цим пояснюється перехід капіталу з матеріальної сфери у нематеріальну і його трактування інституціоналістами як багатств, за рахунок яких будуть придбані засоби виробництва з метою їх використання для розвитку суспільства. При цьому джерелом приросту капіталу визначались науковий прогрес, інновації та інновації. У поглядах інституціоналістів, як і в К. Маркса, простежується соціально-економічний підхід до визначення сутності капіталу.

Певний внесок у розуміння та трактування капіталу зробили російські й вітчизняні вчені. Так, видатний український економіст М. Туган-Барановський (1863-1919) розумів капітал, що «капітал це ті речі, які через певні суспільні умови набувають здатність зростати в своїй вартості і, таким чином, давати постійний дохід тому, кому вони належать» [69, с. 89]. Його попередник російський науковець М.Г. Чернишевський (1828-1889) під капіталом розумів «весь запас як матеріальних, так і моральних багатств, які придбані нацією внаслідок праці людських і др.» [6, с. 24].

У ХХ ст. сформовано монетарно-моністичне трактування капіталу. Представники сучасного монетаризму (М. Фрідман, Дж. Хікс, А. Лаффер) надавали перевагу грошовій формі існування капіталу в тому сенсі, що він являє собою засоби, які можна позичити для здійснення підприємницької діяльності й підвищення прибутку його власників.

Наукове трактування капіталу як суми грошей, яка здатна приносити дохід його власнику, зберіглося й дотепер. Проте відомі сучасні економісти К.Р. Макконел і С.Л. Брю під терміном «капітал» не мають на увазі гроші, мотивуючи це твердження тим, що гроші самі по собі нічого не виробляють. Відзначаючи багатогранність та широту категорії «капітал», вони надають йому при визначення: «по-перше, капітал - це ресурси, створені людиною, що використовуються для виробництва товарів та послуг; по-друге - це товари, які безпосередньо не задовольняють потреби людини; по-третє - це інвестиційні

товари, засоби виробництва» [38, с. 37]. П. Самуельсон визначає капітал як

капітал України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

самою економічною системою, щоб використати її для подальшого виготовлення інших товарів і послуг. На його думку, такі капітальні блага можуть функціонувати протягом як тривалих, так і коротких проміжків часу [59].

Підсумовуючи та аналізуючи результати досліджень вченими

економіки України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

капіталу, з точки зору історичної еволюції виділяють три основні підходи до його формування:

1. Капітал як грошовий фактор - гроші є основним чинником виробництва, фундаментом економічного прогнозування і головним інструментом економічної політики держави. Найвідоміші прихильники цієї концепції - Т.

Мей, Ф. Кейнс, М. Стаффорд, А. Монкретьєр, В. Мірабо. ВП НУБІП України "НАТІ"

2. Капітал як матеріально речовинний ресурс. Відповідно до цього підходу Капітал - це цінності та послуги, за допомогою яких створюється новий дохід. Макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді фінансово-грошового сектора економіки. В основі концепції лежать погляди А. Сміта, Д.

Річардс, С. Річардс, Ж. Б. Сейя, А. Маршала, Р. Кітс, Б. Кейнс. ВП НУБІП України "НАТІ"

3. Капітал як виробничі відносини. Капітал визначається як відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців і відсутність таких у робітників. Здійснювалось виділення ролі різних частин капіталу. До прихильників цього підходу можна віднести К. Маркса, Ф. Енгельса,

М. Фрідман, Г. Пфолцера, Е. Хансена, Дж. Робінсона. ВП НУБІП України "НАТІ"

Як бачимо, представники наукових шкіл, сформованих на певних етапах розвитку економіки, по-різному інтерпретують економічну природу та зміст капіталу. Це доводить багатогранність категорії «капітал» і дозволяє констатувати, що в економічній теорії сформувались три основні концептуальні

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

підходи до визначення сутності, які не втрапили своєї актуальності дотепер - предметно-функціональний, згідно з яким капітал виступає фактором виробництва, що впливає на результати діяльності господарюючих суб'єктів і приносить дохід його власникам, а також ототожнюється з накопиченою працею,

призначеною для подальшого виробництва або продажу з метою отримання

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- соціально-економічний, відповідно до якого капітал трактується як економічна категорія, що відображає специфічне суспільне відношення, яке виникає за певних історичних умов;

- грошовий, за яким капітал визначається як фінансовий ресурс,

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

необхідний його власникам для отримання прибутку у вигляді відсотка. З часом сутність власного капіталу змінювалась, проте не суттєво. В залежності від ступеню розвитку суспільства представники економічної думки вкладали в поняття «власний капітал» своє значення та сутність.

Під власним капіталом розуміли [46, 72]:

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

- весь нагромаджений запас засобів для виробництва матеріальних благ і досягнення тих переваг, які, як правило, вважаються частиною доходу;

- засоби, як грошові, так і майнові, на які відкривається торговельне чи промислове підприємство;

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ресурси для блага, які виробляються та розподіляються в державі для задоволення потреб суспільства;

- сума цінностей вкладених у підприємство з метою отримання прибутку та багато інших.

Інші визначення зводяться до тлумачення власного капіталу, як активів за

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

виразування зобов'язань (Дзриліян А.Н., Хом'як Р.Л., Горський М.С., С.В., Кутер М.І., Райзберг Б.А., або умовне зобов'язання перед власником (Андрєєв С., Блатов,Н.)

Варто також відзначити внесок Сопко В.В. у теоретичні основи категорії «власний капітал», яка в своїй монографії запропонувала виділити три підходи

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

до визначення поняття власний капітал, а саме: бухгалтерський, правовий та економічний. Дані підходи визначають власний капітал відповідно до зазначених вище наук.

Вітчизняні сучасні вчені-економісти під власним капіталом розуміють

наступне:

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

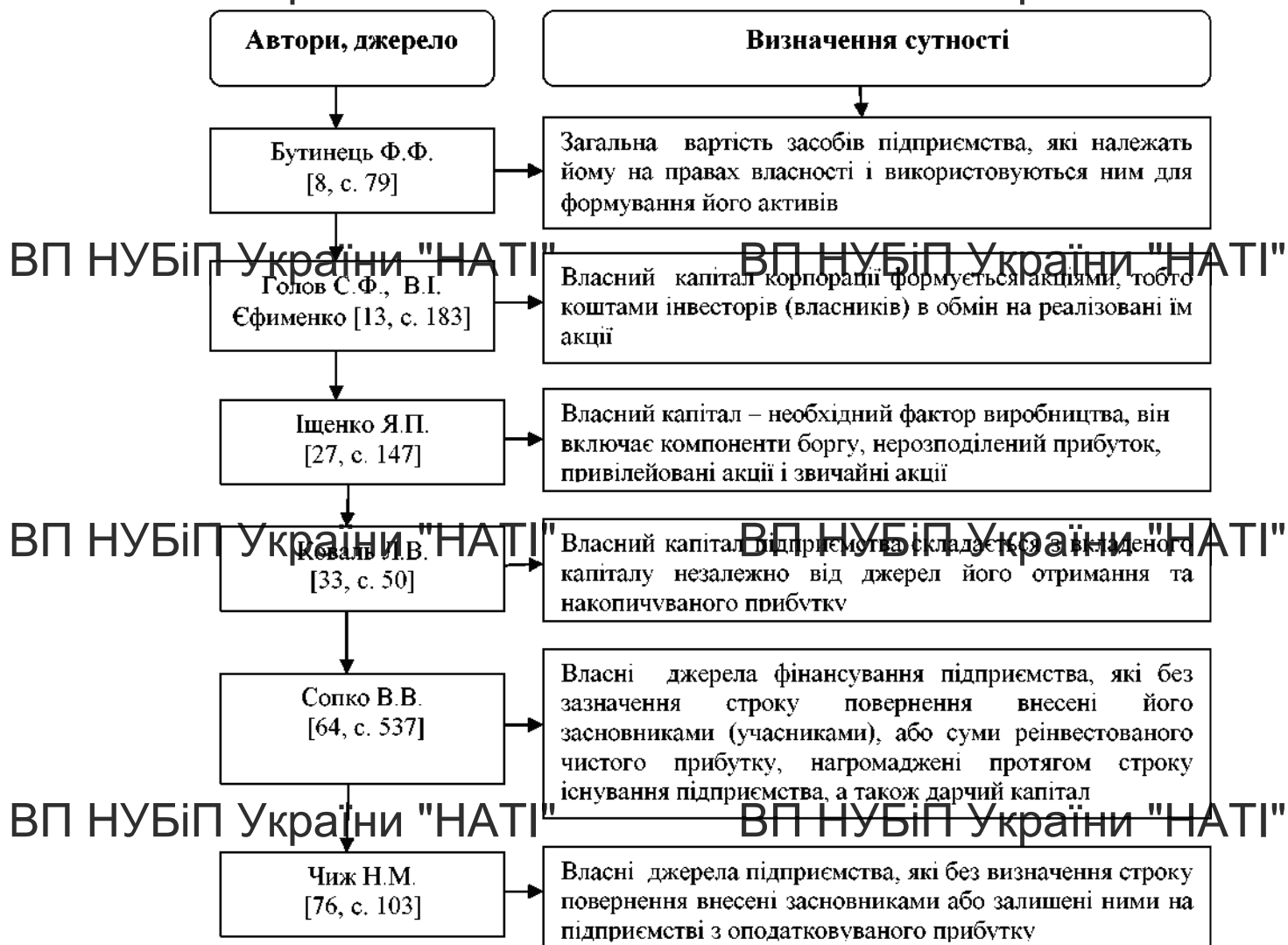

Рис. 1.1. Підходи вчених-економістів до сутності поняття «власний капітал підприємства»

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Інші визначення зводяться до тлумачення власного капіталу, як активів за вирахувань зобов'язань (Азрилиян А.Н., Хом'як Р.Л., Борисов А.Б.), Мочерний С.В., Кутер М.І., Райзберг Б.А., або умовне зобов'язання перед власником (Андреев С., Блатов, Н.)

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Варто також відзначити внесок Сопко В.В. у теоретичні основи категорії «власний капітал», яка в своїй монографії запропонувала виділити три підходи до визначення поняття власний капітал, а саме: бухгалтерський підхід, правовий та економічний. Дані підходи визначають власний капітал відповідно до зазначених вище наук.

Вважаємо, що кожне з наведених вище поглядів представників економічної

думки не можна назвати правильними чи неправильними, оскільки кожен

дослідник адаптував зміст поняття капітал під вирішення конкретної проблеми чи завдання у різні економічні умови та періоди часу. З цього приводу Лутца Крушвіца висловив думку про те, що немає неправильного чи правильного визначення поняття. Терміни можна створювати, лише враховуючи наші цілі

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Однак різноманітність поглядів та відсутність чіткого та однозначного визначення поняття «власний капітал» в сучасній науковій літературі зумовлює появу проблем при веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності. Залежно від змісту, що вкладається в цей показник, будуть змінюватись

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

формування управлінських рішень власниками та керівниками, а також висновки експертів та аналітиків. «Более того бухгалтерский учет имеет своим предметом капитал и все понятия бухгалтерского учета должны быть выведены из понятия капитала. Бухгалтерский учет - зеркало капитала, и только эта категория позволяет объяснить природу счетов. Бухгалтерский учет - очень

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

восприимчивый (чувствительный) инструмент, предназначенный для постоянного измерения (наблюдения) масс, составляющих капитал предприятия, а также для выявления причин (сил), влияющих на эти изменения» [63, с. 333-334].

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Ми переконані, що від єдиного трактування категорії власний капітал залежить правильність і доцільність прийняття управлінських та інвестиційних рішень.

Отже узагальнення та уточнення даної категорії є важливим завданням при адаптуванні сучасної економіки до ринкових відносин та вирішення вище вказаних проблем.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Виходячи з того, що сутність будь-якої категорії проявляється через функції, які вона виконує, доцільно розглянути функції власного капіталу (табл. 1.1).

Як бачимо з таблиці 1.1, найбільш поширеною є функція відповідальності і захисту прав кредиторів, адже відображений в балансі підприємства власний

капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відносин відповідальності на підприємстві, а також важливим кредиторів від втраченого капіталу.

Таблиця 1.1

Функції власного капіталу

Виділені функції	Автори					
	Бутинець Ф.Ф. [8]	Вівчар О.Й. [12]	Коваленко Л.О. [32]	Ловцька Л.Г. [37]	Терещенко О.О. [68]	Хомар Р.Л. [73]
1. Гарантійна (відповідальності і захисту прав кредиторів)	+	+	+	+	+	+
2. Довгострокового фінансування (функція фінансування та забезпечення ліквідності)	+	-	+	+	+	+
3. Розподілу доходів і активів (база для нарахування дивідендів і розподілу майна)	-	+	+	+	+	-
4. Основоположна (функція заснування та введення в дію підприємства)	+	+	+	+	+	+
5. Самостійності і влади	-	+	+	+	+	-
6. Кредитоспроможності	-	+	+	+	+	-
7. Фінансування ризику	-	+	+	+	-	-
8. Компенсації понесених збитків	-	+	+	-	-	-
9. Регулятивна	+	-	-	-	-	+
10. Організаційна	+	-	-	-	-	+
11. Довгострокового фінансування	-	-	-	-	+	-
12. Захисна функція	-	-	-	-	+	-
13. Функція управління та контролю	-	-	-	-	+	-
14. Рекламна (репрезентативна) функція	-	-	-	-	+	-

Тобто власний капітал є гарантією захисту прав кредиторів і критерієм відповідальності. Тому гарантійна функція є співзвучною з функцією відповідальності і захисту прав кредиторів, визначеною іншими авторами.

Крім гарантії для зовнішніх користувачів, власний капітал виконує захисну функцію - показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства.

Важливою є також функція довгострокового фінансування - внески у власний капітал можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості за

позиками, протягом тривалого періоду часу.

ВП НУБІП України "НАТІ" Крім того, власний капітал служить базою для нараховання дивідендів і розподілу майна, що є важливим для захисту корпоративних прав власників та ефективного розподілу до того чи іншого фонду підприємства. З даною функцією переплітається функція компенсації понесених збитків - тимчасові збитки мають погашатись за рахунок власного капіталу.

ВП НУБІП України "НАТІ" При виході засновника з товариства та у разі ліквідації підприємства визначається частка кожного засновника при розподілі прибутку та збитків, а також у майні підприємства, тим самим реалізується регулятивна функція.

Функція довготермінового кредитування - перебуває в розпорядженні підприємства необмежений час - є аналогічна до функції довгострокового

ВП НУБІП України "НАТІ" фінансування, використання останнього терміну є більш доцільним зважаючи на обмеженість кредитування.

Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для початку діяльності нового суб'єкта господарювання - функція заснування та введення в дію підприємства або основоположна.

ВП НУБІП України "НАТІ" Основне призначення резервів полягає в забезпеченні виконання захисної функції власного капіталу підприємства. Порядок реалізації цієї функції та використання на покриття збитків різних типів резервів наведено на рис. 1.2.

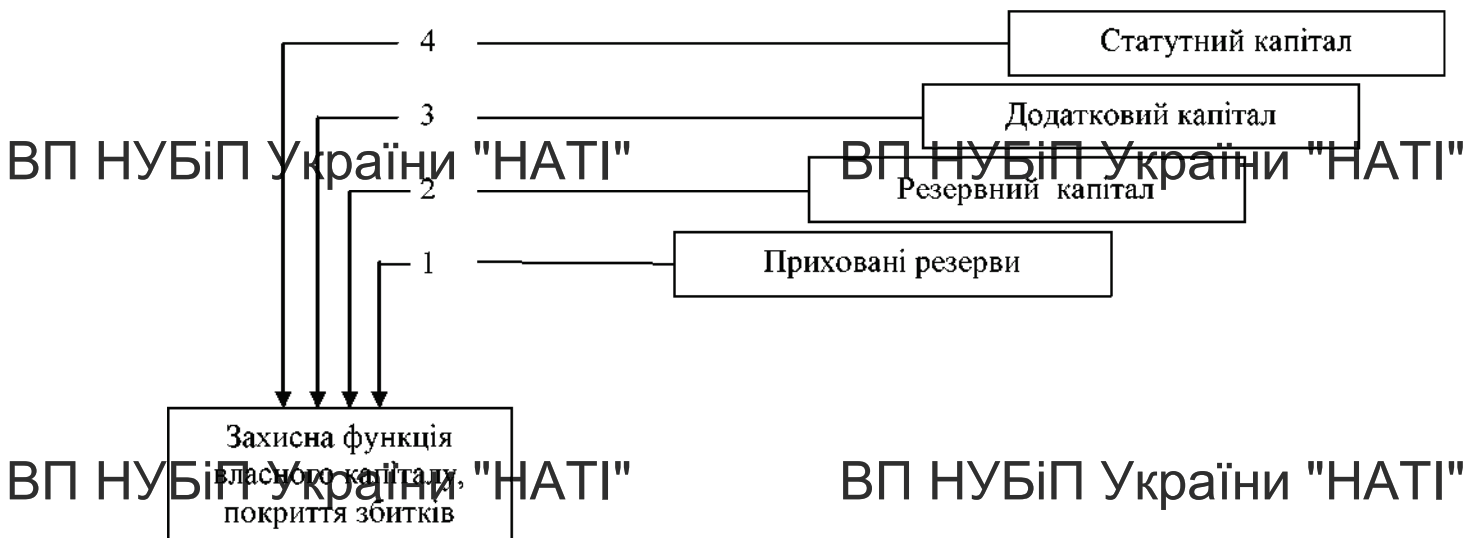

Рис. 1.2. Порядок реалізації захисної функції власного капіталу

Функція самостійності та влади передбачає, що розмір власного капіталу

визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство.

Наступні частини власного капіталу в активах є доказником платоспроможності підприємства, що вказує на іншу важливу функцію - кредитоспроможності - у разі надання кредиту, за інших рівних умов, перевагу надають підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом.

Крім того, власний капітал фінансує ризикові проекти, під які важко залучити гроші сторонніх інвесторів, що відображає функцію фінансування ризику.

1.2. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом

Однією з цілей здійснення обліку власного капіталу на підприємствах різних типів і організаційно правових форм власності повинна стати нормативно-правова база. Вона призначена акумулювати всі інформаційні потоки, що забезпечують створення сприятливих умов господарювання.

Розглянемо нормативні засади регулювання обліку операцій з власним капіталом на підприємствах різних організаційно правових форм господарювання.

На сьогодні в Україні операції із власним капіталом є недостатньо врегульованими. При цьому від повного та чіткого правового регулювання обліку власного капіталу на пряму залежить достовірність забезпечення облікової інформації та у заповненні інформації та у власного капіталу; раціональна організація контролю за правильністю та закономірністю формування власного капіталу, розподілу прибутку за відповідними напрямками і фондами; своєчасність, повнота, правильність відображення розміру та усіх змін власного капіталу, що впливає на своєчасність отримання облікової інформації для управління структурою капіталу підприємства в цілому.

При організації бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом необхідно дотримуватися наступних нормативно-правових документів, що діють

в Україні. Принципи бухгалтерського обліку операцій із власним капіталом

ВП НУБіП України "НАТІ" базуються як на загальних принципах бухгалтерського обліку, зокрема на принципі визнання активів і зобов'язань, доходів і витрат, так і на вимогах корпоративного права і законодавства про цінні папери.

Порядок формування та облік власного капіталу залежить від організаційно-правової форми підприємства, вимог чинного законодавства щодо

ВП НУБіП України "НАТІ" мінімального розміру статутного, резервного та інших видів капіталу. В Україні нормативне регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу поділяється на декілька рівнів (рис. 1.3, рис. 1.4, рис. 1.5).

Рис. 1.3. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу на міжнародному рівні

Міжнародний рівень визначає та надає загальні принципи, засади та рекомендації щодо облікового відображення власного капіталу на світовому рівні.

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності до складових власного капіталу належать:

- капітал, вкладений акціонерами;
- додатковий капітал, отриманий понад номінал акцій або миттєвий дохід; додатковий капітал від переоцінки;
- накопичений нерозподілений чистий прибуток;
- резерви; резерви, що є частиною розподіленого чистого прибутку;
- резерви, що є коригуваннями на підтримку капіталу;

ВП НУБіП України "НАТІ" враховують курсові різниці.

Рівень підприємства передбачає положення облікової політики та установчих документів, де встановлено альтернативи, самостійно обрані підприємством з метою задоволення власних інтересів щодо обліку власного

капіталу.

Рис. 1.4. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу на рівні підприємства

Національний рівень регулює закони та положення, закріплені державою у нормативних документах (держава встановлює перелік альтернатив або чітко регулює деякі питання бухгалтерського обліку).

Основними законодавчими актами виступають: Кодекс та Закони України, НП(С)БО, інструкції, положення та рішення, а також листи ДФСУ.

Національний рівень

Цивільний, Господарський, Податковий кодекси України

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємства», Закон України «Про акціонерні товариства», Закон України «Про господарські товариства»

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО12 «Фінансові інвестиції», П(С)БО21 «Вплив змін валютних курсів», П(С)БО24 «Прибуток на акцію»

Положення про порядок реєстрації випуску (випуску) акцій при карбованні акціонерних товариств, Рішення Про порядок реєстрації та опублікування відомостей про створення акціонерного товариства однією особою або про придбання однією особою всіх акцій товариства.

Порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50%, та підготовки на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновків про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкості фінансової спроможності, незаконних дій у разі банкрутства

Рис. 1.5. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу на національному рівні

За даними рис. 1.5 видно, що держава регулює лише окремі аспекти обліку

власного капіталу, залишаючи при цьому широкий спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку діяльності суб'єкта господарювання, обумовлену, насамперед, особливістю організаційно-правової форми господарювання підприємства.

Отже, підприємство може контролювати правильність ведення своєї господарської діяльності, за допомогою різних законодавчих та нормативних положень.

Господарський кодекс України визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання (операції з формування збитку на використання власного статутного капіталу, що виникають внаслідок господарської діяльності). А також встановлює умови і порядок випуску та придбання цінних паперів суб'єктами господарювання.

Цивільний кодекс України регулює взаємовідносини, що виникають під час діяльності суб'єктів (питання господарських зобов'язань та заборгованостей, що виникають в процесі управління), визначає поняття, види господарських товариств, а також склад їхнього майна.

У свою чергу, Податковим кодексом України чітко визначено відсоткову ставку податку на прибуток, що, безпосередньо, впливає на розмір статті балансу «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)», окреслено об'єкт і суб'єкт оподаткування, визначено склад прибутку підприємства, що є платним податку. Відповідно до Податкового кодексу України поняття валових витрат та доходів відсутнє. При цьому даний нормативний документ містить питання щодо порядку визначення та складу доходів та витрат, що дозволяє будь-якому підприємству відповідно до закону визначити суму оподаткованого прибутку.

Закріплює правові основи щодо питання придбання статутного капіталу юридичної особи - резидента в обмін на емітовані ним корпоративні права. У Податковому кодексі щодо визначення розміру власного

капіталу вказано, що він здійснюється відповідно до законодавства України, але

ВП НУБІП України "НАТІ" чітко не прописано, у яких саме нормативно-правових документах

Основною законодавчою базою обліку власного та статутного капіталу є

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Даний Закон вивчає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності України.

ВП НУБІП України "НАТІ" Використовують при відкритті організації обліку власного капіталу

Найбільш розповсюдженою в даний час організаційною формою підприємств є різні види господарських товариств, діяльність яких регулюється

Законом України «Про господарські товариства». Цей Закон визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і

ВП НУБІП України "НАТІ" обов'язки їх учасників та засновників. Закон регулює утворення

статутного фонду підприємств різних форм власності.

З прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства» виділяють наступні типи акціонерних товариств: публічні акціонерні товариства, що можуть здійснювати публічне та приватне розміщення акцій та приватні

ВП НУБІП України "НАТІ" акціонерні товариства, що можуть здійснювати тільки приватне

акцій. Акціонерне товариство може бути створене однією особою чи може складатися з однієї особи у разі придбання одним акціонером усіх акцій товариства.

Отже, Закон України «Про акціонерні товариства» чітко окреслені

ВП НУБІП України "НАТІ" види функцій публічних і приватних підприємств.

Згідно з Законом України «Про господарські товариства» засновниками акціонерного товариства можуть бути юридичні особи та громадяни, а в Законі

України «Про акціонерні товариства» засновником може бути також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна

ВП НУБІП України "НАТІ" громада керованого органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які є

власниками акцій товариства.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України.

Даний закон використовується при опрацюванні питання обліку формування

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій» затверджені Наказом МФУ від 30.11.99 №291. Затверджений план рахунків відповідає Програмі реформування

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

застосуванням міжнародних стандартів і запроваджується на підприємстві за рішенням керівника. Використовуємо даний план та інструкцію під час опрацювання питання методики фінансового обліку власного капіталу.

Методичні рекомендації, щодо застосування реєстрів бухгалтерського

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

обліку використовується під час опрацювання питання методики фінансового обліку власного капіталу, так як вони визначають порядок застосування реєстрів бухгалтерського обліку згідно нового Плану рахунків.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Приватне сільськогосподарське підприємство «Агро-Плюс А.М.» було

засноване 01.09.2009 року.

Адреса: Україна, 16633, Чернігівська обл., Ніжинський р-н, село Ніжинське,

вулиця Ніжинський шлях, будинок 19.

Види економічної діяльності:

- 01.11 вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і

кормових культур

- 01.23 розведення свиней;

- 01.61 допоміжна діяльність у рослинництві;

- 33.12 ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення;

36.21 оптова торгівля зерном, необробленим цукровим насінням і

кормами для тварин.

За організаційно-правовою формою досліджуване підприємство є приватним підприємством.

Власниками підприємства є:

Сергій Олександрович (засновник, директор, внесок:

1020,00 ₴ (34%), тип бенефіціарного володіння - прямий вирішальний вплив);

- Крупка Василь Олександрович (засновник, внесок: 990,00 ₴ (33%));

- Крупко Валентина Олександрівна (засновниця, внесок: 990,00 ₴ (33%));

Платформа ПДВ – номер свідоцтва – 3647572513

Організацією роботи по діяльності підприємства в галузі економіки з метою ефективного працевикористання доведення планових завдань по виробництву і обліку результатів виробничої діяльності, дотримання режиму економії,

досягнення найвищих результатів при найменших затратах матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, розробці та виконанні заходів по удосконаленню організації і нормуванню праці, управління виробництвом і використанню трудових ресурсів, здійснення обліку і складання звітності займається економічна служба. У галузі служби створено планово-економічний відділ і відділ організації праці і заробітної плати, а також інформаційна група на базі двох персональних

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Обов'язки головного економіста виконує головний бухгалтер Губенко Віталій Володимирович, який:

– Керує науково-економічним та організаційно-економічним забезпеченням діяльності підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

організує впровадження заходів щодо підвищення продуктивності, ефективності та рентабельності виробництва, якості продукції, зниження собівартості, забезпечення зростання продуктивності праці, досягнення ефективних результатів за умов раціоналізації витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

керує діяльністю економічних підрозділів підприємства щодо складання перспективних планів роботи в умовах конкуренції згідно з укладеними господарськими договорами, розробки поточних планів з необхідними обґрунтуваннями і розрахунками, організаційно-технічних заходів з удосконалення господарського механізму, економічної діяльності, виявлення і використання резервів виробництва.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

– Сприяє підвищенню обґрунтованості економічних розрахунків, установленню планових показників на основі прогресивних техніко-економічних нормативів матеріальних і трудових витрат з урахуванням досягнень науки і техніки, організації виробництва та праці.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

проводить роботу з удосконалення планування економічних показників діяльності підрозділів підприємства, досягнення високого рівня їх обґрунтованості, створення і поліпшення нормативної бази планування, норм

витрат товарно-матеріальних цінностей, обігових коштів і використання

ВП НУБіП України "НАТІ"

- Організовує розробку методичних матеріалів з техніко-економічного планування роботи виробничих підрозділів підприємства, розрахунків економічної ефективності капітальних вкладень, необхідності впровадження раціоналізаторських пропозицій та винаходів, нової техніки і технології.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Здіймає методичне керівництво і організовує роботу з впровадження, удосконалення та підвищення ролі економічних методів управління, розширення сфери дії внутрішньогосподарського розрахунку.

ВП НУБіП України "НАТІ"

- Забезпечує суворе додержання режиму економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на усіх напрямках господарської діяльності

ВП НУБіП України "НАТІ"

Бере участь у роботі з удосконалення організації виробництва, готує пропозиції, спрямовані на підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва, зміцнення господарської самостійності підприємства та економічної відповідальності працівників.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Організовує розробку раціональних форм первинної платової, облікової та звітної документації, яка застосовується на підприємстві, а також бере участь у впровадженні автоматизованих систем управління і обчислювальної техніки для проведення економічних розрахунків у галузі планування, обліку і аналізу господарської діяльності.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Організовує проведення комплексного економічного аналізу і оцінки наслідків виробничо-господарської діяльності підприємства та його підрозділів, розробку заходів щодо використання внутрішньогосподарських резервів, проведення атестації та раціоналізації робочих місць.

ВП НУБіП України "НАТІ"

- Керує економічними дослідженнями, що проводяться на підприємстві,

ВП НУБіП України "НАТІ"

укладає договори про творче співробітництво з науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами, організує розробку методів економічної оцінки заходів, спрямованих на розвиток техніки, удосконалення організації

ВП НУБіП України "НАТІ"

виробництва, а також пропозицій щодо практичного використання результатів наукових досліджень у галузі економіки.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

– Здійснює заходи щодо впровадження в практику досягнень економічної науки.

– Сприяє розвитку громадської економічної роботи на підприємстві, подає методичну допомогу творчим громадським об'єднанням працюючих, які

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

здійснюють економічний аналіз та пошук резервів виробництва, залучає до вирішення питань, пов'язаних з розвитком економіки підприємства.

– Організовує проведення економічних розрахунків та аналізу ефективності впровадження нової техніки і технології, а також нових видів продукції під час їх створення і освоєння.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

– Організує проведення порівняльного аналізу показників роботи підприємства та інших підприємств, упровадженням передового досвіду економічної роботи.

– Бере участь у розробці та впровадженні заходів з поліпшення економічних показників роботи підприємства (щодо обсягу виробництва, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, збільшення прибутку тощо), в реалізації прогресивних форм і методів економічної роботи.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

– Керує роботою з підвищення рівня економічних знань працівників.

– Контролює своєчасність подання звітів про результати економічної діяльності у відповідні органи.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Фінансова звітність, що складається на підприємстві подається до управління статистики у відповідності з визначеним у нормативних документах порядкам та відповідно строку.

Однією з особливостей сільського господарства є те, що основним засобом і предметом праці в даній діяльності є земля, тому характеристику підприємства необхідно розпочати з аналізу складу та структури його сільськогосподарських угідь (табл. 2.1.).

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Таблиця 2.1.

ВП НУБІП України "НАТІ" Структура сільськогосподарських угідь ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.»

Показники	2020 р.	2022 р.	2022 р.	Відхилення за 3 роки	Темп росту
Загальна земельна площа, га	1641,34	1677,598	1677,598	36,26	2,21
Всього с.г. угідь, га	1641,34	1677,598	1677,598	36,26	2,21
з них: - рілля, га	1623,4	1601,57	1601,57	-21,83	-1,34
- пасовища, га	17,94	76,028	76,028	58,09	323,79
Середньорічна чисельність працюючих, зайнятих в сільському господарстві, чол.	42	44	71	29,00	69,05
Питома вага в площі с.г. угідь, %:					
- ріллі	98,91	95,47	95,47	-3,44	
- пасовищ	1,09	4,53	4,53	3,44	
Навантаження на 1 середньорічного робітника, зайнятого в сільському господарстві:					
- с.г. угідь, га	39,08	38,13	23,63	-15,45	-39,54
- ріллі, га	38,65	36,40	22,56	-16,10	-41,64

За досліджуваний період відбулося зростання загальної земельної площі на 2,21 %. Так загальна площа ріллі зменшилась на 1,34 % при зростанні площі пасовищ на 323,79 %, що викликало зростання питомої ваги пасовищ в загальній площі сільськогосподарських угідь на 3,44 в.п.

Зі зростанням чисельності працівників (збільшення на 69,05 %) відбулося зниження показників навантаження на 1 середньорічного робітника, зайнятого в сільському господарстві - в розрахунку на площу с/г. угідь - зниження на 39,54 %, а в розрахунку на площу ріллі - зниження на 41,64 %.

Оцінюючи діяльність підприємств необхідно звернути увагу на основні економічні показники його діяльності (табл. 2.2.).

За досліджуваний період відбулося зростання виручки отримуваної від реалізації продукції в підприємстві на 95,02 % та величини виробничої собівартості на 11,61 %, що дозволило збільшити величину операційного чистого прибутку на 128,99 %. Спостерігається зростання відносних показників ефективності, таких як: вартість валової продукції в розрахунку на 1 га (збільшення на 80,87%); величина чистого прибутку в розрахунку на 1 грн. виробничих витрат (зростання на 29,58%). Загальний показник рентабельності зріс

на 17,06 в.п.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ" *Таблиця 7.2*

Основні економічні показники та показники ефективності діяльності

ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення за 3 роки	
				абсол.	відн.
Вихідні дані					
Вироблена продукція в порівняльних цінах, тис. грн.	4030,59	4211,38	4451,33	320,74	8,18
Виручка (дохід) від реалізації продукції, тис. грн.	3606,30	4342,00	7033,00	3426,70	95,02
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2384,40	2685,00	4235,00	1850,60	77,61
Валовий прибуток, тис. грн.	1221,90	1657,00	2798,00	1576,10	128,99
Чистий прибуток, тис. грн.	1375,20	2771,00	3165,00	1789,80	130,15
Площа с.г. угідь, тис. грн.	1641,34	1677,60	1677,60	36,26	2,21
Вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	2525,20	2900,00	5829,00	1703,80	289,24
Вартість оборотних виробничих засобів, тис. грн.	4895,50	7824,00	6292,00	1396,50	28,53
Вартість валової продукції, грн. :					
на 1 га с.г. угідь	2455,67	3231,64	4441,66	1986,00	80,87
на одного середньорічного працівника	95966,33	123213,28	104948,24	8981,92	9,36
на 1 грн. основних фондів	1,60	1,87	0,76	-0,84	-52,50
га 1 грн. виробничих витрат	1,69	2,02	1,76	0,07	4,09
Вартість валового прибутку тис. грн. :					
на 1 га с.г. угідь	744,45	987,72	1667,86	923,41	124,04
на одного середньорічного працівника	29092,86	37659,09	39408,45	10315,59	35,46
на 1 грн. основних фондів	0,48	0,57	0,28	-0,20	-41,17
га 1 грн. виробничих витрат	0,51	0,62	0,66	0,15	28,93
Вартість чистого доходу тис.грн.:					
на 1 га с.г. угідь	837,85	1171,88	886,53	-124,17	-14,81
на одного середньорічного працівника	32742,86	62977,27	44577,46	11834,61	36,14
на 1 грн. основних фондів	0,54	0,96	0,32	-0,22	-40,87
га 1 грн. виробничих витрат	0,58	1,03	0,75	0,17	29,58
Норма прибутку	18,53	25,84	19,63	1,10	
Рентабельність	57,67	103,20	74,73	17,06	

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Здійснення ефективної економічної діяльності підприємства, випуск продукції, яка б була конкурентоспроможна не тільки на вітчизняних ринках, залежить не лише від матеріально-технічного забезпечення підприємства, а й від

достатньої кількості висококваліфікованих кадрів та ефективного управління ними. Трудові ресурси підприємства, частини підприємств та заклади, які за своїми фізичними та освітніми даними відповідає тій чи іншій сфері діяльності. Серед трудових ресурсів виокремлюють реальні (люди, які працюють) і потенційні (особи, які мають бути залучені до певної праці в майбутньому). При оцінюванні діяльності персоналу підприємства перш за все необхідно звертати увагу на

середньорічний виробіток в розрахунку на одного працівника (таблиця 2.3.)

Таблиця 2.3.

Наявність та ефективність використання трудових ресурсів

ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення за 3 роки	
				абсол.	темп
Середньорічна чисельність робітників зайнятих у с/г, всього, чол.	42,00	44,00	71,00	29,00	69,05
у т.ч. в рослинництві	16,00	15,00	24,00	8,00	50,00
у тваринництві	26,00	29,00	47,00	21,00	80,77
Валова продукція с/г в порівняльних цінах, тис. грн.	4030,59	5421,38	7451,33	3420,74	84,87
у т.ч. в рослинництві	2981,71	1094,92	2764,72	2748,72	-7,28
у тваринництві	1048,88	4326,47	4686,60	4660,60	346,82
Всього вироблено валової продукції с/г на одного середньорічного працівника, грн.	95966,33	123213,28	104948,24	8981,92	9,36
у т.ч. в рослинництві	186356,69	72994,38	30051,34	-156305,34	-83,87
у тваринництві	40341,49	149188,58	99714,93	59373,44	147,18

За досліджуваний період відбулося зростання середньої чисельності працівників підприємства на 29 осіб або на 69,05 %. Зростання відбулося як в рослинництві (збільшення на 50,00%) так і в тваринництві (збільшення на 80,77 %). Зі збільшенням величини валової продукції загалом по підприємству (на 84,87%), та по тваринництву - на 348,82 %, відбулося зростання загального річного виробітку по підприємству на 9,36 % , та зростання річного виробітку в тваринництву на 147,18 %.

Важливе значення в діяльності сільськогосподарських підприємств

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

Основні засоби – це економічна форма сукупності матеріально-речових цінностей, що діють протягом тривалого періоду, які цілком і в незмінній натуральній формі споживаються у виробничих і невиробничих процесах і постійно втрачають свою вартість по частинам, переносячи її на готову

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

продукцію. Вони характеризують рівень розвитку продуктивних сил, матеріальною основою організаційно-технологічних процесів. Зростання основних фондів, якісне вдосконалення конкретних видів засобів праці, поліпшення виробничої і галузевої структур та ефективне використання їх в усіх галузях виробництва є важливою передумовою створення матеріально-технічної

ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ"

основи, підвищення продуктивності праці і зростання матеріального добробуту населення.

Таблиця 2.4.

Ефективність використання основних засобів

ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення за 3 роки	Темп росту
Вартість основних засобів, тис. грн.	2525,20	2900,00	9829,00	7303,80	289,24
Вартість оборотних фондів, тис. грн..	4895,50	7824,00	6292,00	1396,50	28,53
Вартість валової продукції рослинництва і тваринництва, тис. грн.	4030,59	5421,38	7451,33	3420,74	84,87
Чистий прибуток, тис. грн.	1375,20	2771,00	3165,00	1789,80	130,15
Середньорічна чисельність робітників, зайнятих в с.г. виробництві, чол	42,00	44,00	71,00	29,00	69,05
Площа с.г. угідь, га	1641,34	1677,60	1677,60	36,26	2,21
Фондообезпеченість, тис. грн.	138,50	1728,60	5858,97	4320,47	280,82
Фондоозброєність, тис. грн.	60,12	65,91	138,44	78,31	130,25
Фондовіддача, грн.	1,60	1,87	0,76	-0,84	-52,50
Фондоємність, грн.	0,63	0,53	1,32	0,69	110,55
Норма прибутку, %	18,53	25,84	19,63	1,10	

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
Забезпеченість основними фондами та їх використання характеризується наступними показниками: розмір та структура основних виробничих фондів, динаміка основних фондів, озброєність праці основними фондами (фондоозброєність), розмір та структура енергетичних засобів, забезпеченість енергоресурсами (енергоозброєність), забезпеченість тракторами, комбайнами, іншими

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
сільськогосподарськими машинами, фондоддачі Фондоємності (таблиця 2.4).
За 2020-2022 рр. відбулося збільшення загальної вартості основних засобів на 289,24 % при загальному збільшенні площі сільськогосподарських угідь (на 2,21 %), що викликало збільшення фондозабезпеченості - з 1538,50 грн. у 2019 році до 5858,97 грн. у 2021 році; тобто зростання склало 280,82%.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
Зі збільшенням чисельності працівників на 29 осіб (на 0,40%) відбулося зростання фондоозброєності на 130,25%.
Спостерігаючи зростання величини валової продукції (збільшення на 84,87%) відбулося зниження показника фондоддачі на 52,50 %, та зростання показника фондоємності на 110,55 %.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
Частий прибуток за досліджувані періоди (на 69,05%) також спостерігається зростання вартості оборотних активів (на 84,87%), що викликало незначне зростання норми прибутку - збільшення на 1,1 в.п.

Для організації господарчої діяльності кожне підприємство повинно мати не тільки основні виробничі фонди, але також мати в наявності оборотні фонди.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
Ну відомі від основних виробничих фондів, оборотні фонди беруть участь тільки в одному циклі виробництва, втрачають натуральну форму і цілком переносять свою вартість на знову створений продукт.

Обігові кошти постійно беруть участь у забезпеченні процесу виробництва і реалізації продукції, одночасно знаходяться на всіх стадіях кругообігу коштів.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**
Переходячи з форм вартості в товарну, потім у грошову, та знову знову в грошову - обігові кошти забезпечують безперебійну роботу підприємства. Таким чином, сферу виробництва обслуговують оборотні виробничі фонди, а процес реалізації продукції - фонди обертання.

Таким чином, обігові кошти - це кошти, авансовані в оборотні виробничі

фонди і фонди оборотання для забезпечення безперервного процесу виробництва і

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

При оцінюванні ефективності використання оборотних фондів підприємства застосовується ряд показників, дані стосовно яких наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Ефективність використання оборотних засобів

ВП НУБіП України "НАТІ"

ПСП «АГРО-ПРОСЛАВА» України "НАТІ"

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення за 3 роки	
				абсол.	відн.
Вихідні дані					
Середній залишок оборотних коштів підприємства, тис.грн.	4895,50	7824,00	6292,00	1396,50	28,53
Чистий прибуток підприємства, тис. грн.	1375,20	2771,00	3165,00	1789,80	130,15
Коефіцієнт оборотання оборотних засобів	0,82	0,69	1,18	0,36	43,84
Рентабельність оборотних коштів	0,28	0,30	0,30		
Тривалість одного обороту оборотних засобів, діб	437,25	519,54	303,99	-133,26	-30,48
Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	1,21	1,44	0,84	-0,37	-30,48

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Дані таблиці 2.5 свідчать про зростання середньорічного залишку оборотних

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

коштів у грн. 28,53 %. Разом з тим, спостерігається збільшення величини чистого прибутку на 130,15 %, що викликало зростання показника рентабельності на 0,22 в.п. Спостерігається підвищення коефіцієнта оборотання оборотних засобів на 43,84 %, що викликало зменшення тривалості одного обороту оборотних засобів на 133 доби або на 30,48 %.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

2.2. Джерела формування та складові власного капіталу

В умовах сьогодення постає питання вирішення проблем управління власним капіталом як основним джерелом, що сприяє ефективній діяльності та підвищенню конкурентних переваг підприємства. Власний капітал виступає не тільки основною створення, функціонування та розвитку підприємства, але й фактором його фінансової стійкості.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Власний капітал відіграє головну роль при створенні і розвитку підприємства, є важливішою економічною базою забезпечення його господарської діяльності.

Структура та ефективність використання власного капіталу підприємства

безпосередньо впливають на формування добробуту його власників.

Створення і нормальне функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу.

Власний капітал утворюється за рахунок особистої участі власників у його формуванні. При цьому, створюючи капітал підприємства, власник частково

вкладає прямий зв'язок з капіталом, і він фактично стає власним капіталом підприємства, а не власника.

Власний капітал підприємства - це фінансові ресурси, які воно вкладає для організації і фінансування господарської діяльності. Нормою для успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності на

ринку і фінансової стійкості є ситуація за якої власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів.

Управління власним капіталом пов'язане не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства.

Власні фінансові ресурси класифікуються за певними джерелами (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

№	Джерела	Склад джерел
1	Внутрішні джерела	1. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства; 2. амортизаційні відрахування від основних засобів і нематеріальних активів; 3. інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів.
2	Зовнішні джерела	1. Залучення додаткового, пайового або акціонерного капіталу; 2. одержання підприємством безплатної фінансової допомоги; 3. інші джерела формування власних фінансових ресурсів.

У складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. Він формує переважну частину його власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу, а відповідно, і ріст ринкової вартості підприємства.

Певну роль у складі внутрішніх джерел виконують також амортизаційні

відрахування, особливо на підприємствах із високою вартістю власних основних засобів і нематеріальних активів; проте суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування.

Інші внутрішні джерела не грають помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

У складі зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить залученню підприємством додаткового пайового (шляхом додаткових внесків у зареєстрований (пайовий) капітал) або акціонерного (шляхом додаткової емісії та реалізації акцій) капіталу.

Для окремих підприємств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути надана їм безоплатна фінансова допомога, яка надається як правило, лише окремим державним підприємствам.

До числа інших зовнішніх джерел входять безплатно передані підприємству матеріальні та нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу.

Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів. Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного окремого підприємства з таких елементів:

- Власний капітал: зареєстрований (пайовий) капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) тощо;
- Забезпечення майбутніх витрат та платежів;
- Довгострокові зобов'язання;

включаючи зобов'язання.

Так, величина власного капіталу визначається як алгебраїчна сума його складових елементів:

- зареєстрованого (пайового) капіталу, який відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників (власників статутного й іншого зареєстрованого капіталу) підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

- додаткового капіталу, який відображає суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

- резервного капіталу, який відображає сума резервів, створених відповідно

ВП НУБіП України "НАТІ" до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого

прибутку підприємства.

- нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) - суми прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку.

- неоплаченого капіталу, який відображає суму заборгованості власників

ВП НУБіП України "НАТІ" (учасників) за внесками до капіталу.

- вилученого капіталу, який показує фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

- забезпечень майбутніх витрат і платежів;
- цільового фінансування і цільових надходжень [35, с.131].

ВП НУБіП України "НАТІ" Отже, внутрішнім називається фінансування, якщо воно здійснюється за

рахунок коштів, одержаних від діяльності підприємства. Початкове формування фінансових ресурсів відбувається в момент створення підприємства за рахунок статутного капіталу.

Зовнішнє фінансування - це кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ" Державні надходження [66, с.43]

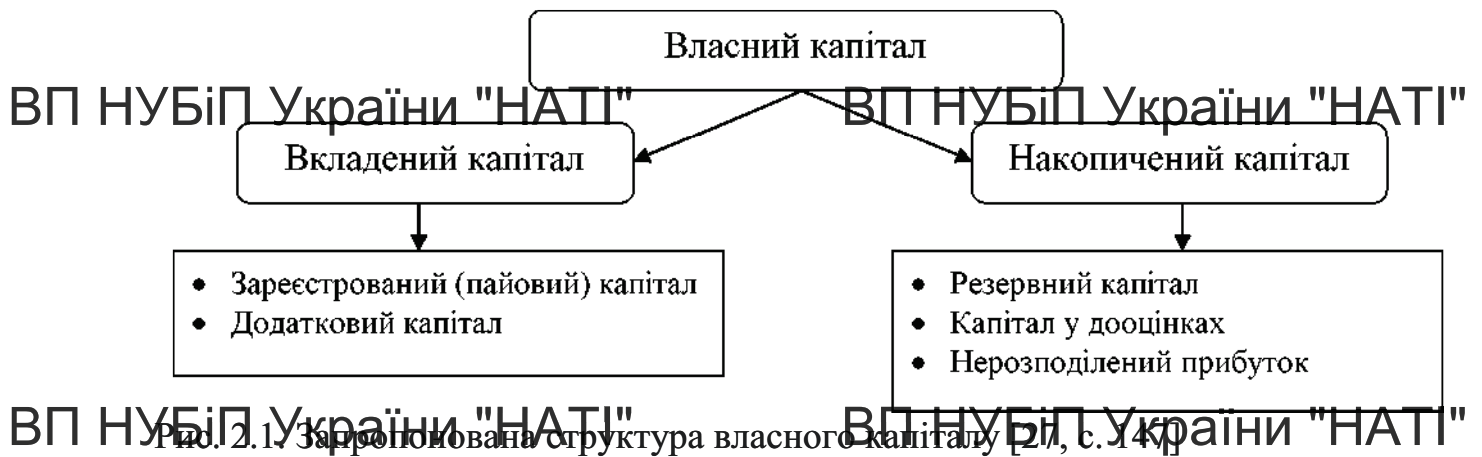
- 1) кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку:
 - продаж акцій, облігацій, кредит;
 - операції з валютою та дорогоцінними металами;
 - проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів.

ВП НУБіП України "НАТІ" 2) якщо це підприємство одержує в порядку перерозподілу

- державні бюджетні субсидії;
- страхові відшкодування;
- фінансові ресурси, що поступають від галузевих структур, асоціацій, концернів.

ВП НУБіП України "НАТІ" Отже, структура власного капіталу визначається двома джерелами

формування (зовнішніх, внутрішніх). Основними джерелами виступають накопичений та вкладений капітал (рис. 2.1), які незалежно від організаційно-правової форми формують основу власного капіталу.

Отже, відповідно до наведеної схеми (рис. 2.1), зареєстрованим (пайовим) капіталом вважається офіційно зумовлена та відповідним чином зареєстрована сума (у грошових одиницях) внесків власників до капіталу підприємства. Додатково вкладений капітал визначається як сума внесків засновників понад зареєстровану частину. Капітал, який представлений у вигляді результату від господарської діяльності підприємства, називається накопиченим. Капітал, який не належить ані до оплаченого капіталу, ані до нерозподіленого прибутку, а є результатом перерозподілу нерозподіленого прибутку підприємства й являє собою частину власного, називається резервним капіталом.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) - це різновид накопиченого капіталу, що представляє собою фінансовий результат діяльності підприємства.

Роль показника «власний капітал» для підтримання нормального фінансового стану підприємства настільки значуща, що він отримав законодавче підтвердження в Цивільному кодексі України, зокрема в частині вимог щодо співвідношення статутного капіталу та чистих активів господарських товариств [12].

Проблеми власного капіталу завжди були в центрі уваги економістів. Дослідженням його сутності як економічної категорії в теоретичному і практичному аспектах, його формуванням та використанням в компанії займалися вітчизняні та зарубіжні вчені в різні часи економічного розвитку країн. У сучасних умовах найбільш відомими розробками, присвяченими проблемам власного капіталу підприємства, є праці І. Бланка, О. Єфимової, В. Ковальова, В. Савчука,

О. Терещенка, Д. Ван Хорна та інших учених- економістів.

Професор І.А. Бланк проводить найбільш розширену класифікацію капіталу:

- за джерелами залучення: національний, іноземний, залучений із внутрішніх та із зовнішніх джерел, власний капітал, залучений капітал та ін;
- за формами залучення: акціонерний, пайовий та індивідуальний капітал (в

залежності від організаційно-правової форми); довгостроковий та короткостроковий капітал (в залежності від періоду залучення); капітал в грошовій, фінансовій, матеріальній та в нематеріальній формі та ін.

С.М. Гольцова поділяє власний капітал на зареєстрований (статутний і пайовий), незареєстрований (резервний, додатковий), нерозподілений прибуток (непокритий збиток), дорігуючи складові (несуфлаєний капітал, винудений капітал).

Т.М. Королюк вважає, що в цілому власний капітал за своєю економічною суттю відображає процес створення, розподілу, використання і відтворення ресурсів в межах окремого підприємства. Тому вона пропонує виділяти такі складові власного капіталу (статутний та додатковий вкладений капітал) та накопичений капітал (інший додатковий капітал, резерви прибутку, нерозподілений прибуток).

В міжнародній практиці обліку визначення та склад власного капіталу залежать, перш за все, від особливостей організаційних форм підприємств, законодавства та особливостей облікової системи країни. Український капітал розглядається як капітал, вкладений акціонерами компанії, і включає два джерела: 1) вкладений капітал - інвестиції акціонерів компанії; 2) накопичений нерозподілений прибуток, який реінвестований в бізнес.

Склад власного капіталу досить різноманітний в різних країнах. В Росії власний капітал виконує в себе статутний, додатковий, резервний капітал, фонди накопичення та споживання, нерозподілений прибуток минулих років та звітного року. Власний капітал компаній США складається з двох частин: авансованого, тобто вкладеного капіталу - інвестицій, зроблених акціонерами, та реінвестованого, накопиченого нерозподіленого прибутку - частини прибутку,

отриманої від ведення комерційної діяльності та вкладеної у підприємство, та нерозподіленої між учасниками (акціонерами), тобто прибуток за мінусом податку на прибуток та дивідендів. У Франції власний капітал складається з початкового внеску або акціонерного капіталу, який виступає постійною заборгованістю по відношенню до вкладника, результату і резервів.

Неоднозначність трактування сутності та складових власного капіталу в різних країнах зумовлена, насамперед, його різноспрямованими функціями, які визначаються наявністю чотирьох суб'єктів економічних відносин, які в кожній країні мають свої інтереси у власному капіталі. Цими суб'єктами є власники, підприємство, кредитори та держава. Відповідно до інтересів власників капітал відображає обсяг їх прав. Для підприємства він виступає джерелом розширеного відтворення, а для кредиторів - критерієм однієї надійності при виконанні підприємством своїх зобов'язань. Державний інтерес полягає у зміцненні стабільності підприємства та його розвитку в інтересах всього суспільства.

Не зважаючи на це, в основу бухгалтерських балансів і звітів про прибутки (збитки) зарубіжних підприємств лягає бухгалтерське рівняння, сформульоване відомим італійським математиком Лукою Пачолі в 1494 р., яке виглядає наступним чином:

$$\text{Активи} = \text{Фінансові зобов'язання} + \text{Капітал власника} [63, \text{с. 44}].$$

Проаналізуємо складові власного капіталу, що відображаються в балансах різних країн (табл. 1.1).

У більшості зарубіжних країн до складових власного капіталу відносять статутний (акціонерний) капітал, резервний капітал (створюються резерви статутні та інші ініціативні), нерозподілені прибутки.

В Україні, Республіці Молдова і Російській Федерації складові власного капіталу країни поділяються спільним для цих країн є віднесення статутного, додаткового, резервного капіталів, нерозподілених прибутків до власного капіталу підприємства. Що стосується додаткового капіталу, то відмінними є складові цієї бухгалтерської категорії в різних країнах, а також те, що наприклад, в Україні і Росії для обліку додаткового капіталу передбачений один рахунок з однойменною

назвою, а в Молдові існують два види капіталу: додатковий і неосновний, адже

ВП НУБіП України "НАТІ" окремо відображаються суми переоцінки як складові саме неосновного капіталу."

Цивільне законодавство Республіки Молдова встановлює обмеження для загального розміру власного капіталу. Якщо після закінчення звітного періоду вартість чистих активів буде менше статутного капіталу підприємства, то забороняється розподіляти чистий прибуток підприємства. Власники повинні

ВП НУБіП України "НАТІ" виникли або прийняти рішення щодо зменшення

статутного капіталу. В іншому випадку, на основі судового рішення товариство може бути ліквідовано [8, с. 223-224].

Особливим у Франції є класифікація капіталу на інвестиційні гранти та спеціальні податкові знижки. Французькі підприємства можуть купувати і

ВП НУБіП України "НАТІ" продавати акції, але тільки за певних умов: для передачі грошей при

зменшенні акціонерного капіталу або з метою регулювання ситуації на ринку, якщо компанію включено до лістингу (в цьому випадку вона може укласти угоди не більше ніж з 10 % акцій). На відміну від бухгалтерського обліку в Україні, операції, пов'язані з введенням та виведенням основних засобів з експлуатації, не

ВП НУБіП України "НАТІ" вивідають з балансу капітал [8, с. 290]. ВП НУБіП України "НАТІ"

У Великобританії, як і в більшості розвинутих західних країн, переважають такі організаційно-правові форми підприємств, як корпорації та партнерства. Це свідчить про переважання у власному капіталі частки інвестованих вкладів. Тому зазвичай власний капітал розглядається як позичений фірмою та який необхідно

ВП НУБіП України "НАТІ" повернути у разі банкрутства. ВП НУБіП України "НАТІ"

У Німеччині компанії практикують довгострокове фінансування (зовнішнє - за рахунок банківських кредитів, внутрішнє - через реалізацію пенсійних програм). Протягом останніх років середня для Німеччини частка власних коштів в загальній сумі активів не перевищувала 20 % [8, с. 292]. Акціонери часто

ВП НУБіП України "НАТІ" не мають права на частину своїх інвестицій в компанію, навіть якщо

поверненість таких кредитів обмежена. Для акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю законом встановлені мінімальні розміри статутного капіталу, обумовлені права з викупу власних акцій. Правила формування резервів встановлені тільки для юридичних осіб, в основному вони призначені для

покриття можливих збитків або збільшення статутних капіталів.

ВП НУБІП України "НАТІ" В Італії компанія може володіти не більше ніж 10% від всього заявленого акціонерного капіталу. На ці акції не відбувається виплата дивідендів, а права голосу резервуються доти, доки акції не перейдуть до нового власника. В звітності їх відображають за ціною придбання.

ВП НУБІП України "НАТІ" У Голландії встановлюється мінімальний розмір резерву переоцінки, що є обов'язковим для всіх підприємств. Він формується в тому випадку, коли активи та пасиви оцінюються за поточною вартістю. Коли компанія перераховує свої активи (в бік збільшення), вона повинна відобразити на балансі резерв переоцінки, який дорівнює різниці між балансовою вартістю активів до та після переоцінки. Також до обов'язкових резервів відносяться: резерв капіталізованих базисних витрат на випуск акцій, а також капіталізовані дослідно-конструкторські роботи; резерв нерозподіленого прибутку дочірніх та асоційованих компаній, що обліковуються за методом власного капіталу, якщо прибуток не може бути розподілений компанією та отриманий без будь-яких обмежень.

ВП НУБІП України "НАТІ" Порівнявши структуру власного капіталу в Естонії та Україні, відзначаємо, що вона є практично однаковою, за винятком того, що відсутній рахунок, який би обліковував неоплачений капітал. Також в Естонії виділяються деякі об'єкти в окремі рахунки, які в Україні знаходяться у складі інших, більш загальних рахунків.

ВП НУБІП України "НАТІ" У Республіці Польща капітал складається з статутного, додаткового (неоплаченого) додаткового капіталу, резервів на переоцінку активів, іншого резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, чистого прибутку або збитку фінансового року. Резерви, утворені для оподаткування доходів організації або фізичних осіб, слід відрізнити від інших резервів. Згідно з Положенням з

ВП НУБІП України "НАТІ" обліку конструктивних матеріалів з оподаткування однієї з першої група резервів призначена «згладжувати» тимчасову різницю, яка виникає із визнання одержаного доходу або витрат, понесених в різних періодах. Даний резерв повинен бути утворений для відстрочки податкових платежів. Інші резерви призначені для захисту від різних ризиків, потенційних витрат, фінансових

наслідків інших інцидентів. В тому числі, резерв створюють на прострочену дебіторську заборгованість (наприклад, за винятком з урини банкруства контрагента або неплатежів з боргових

зобов'язань більше 6 місяців), сумнівні борги [8, с. 286].

У США і Японії акціонерний і партнерський капітал відображається в межах фактично оплаченого, в зв'язку з тим, що стаття заборгованості акціонерів (засновників) відсутня. За недостатньої оплати акції умовні зобов'язання зібраних грошових коштах, що виникли, розкриваються в поясненнях.

Обов'язковим за Міжнародними стандартами фінансової звітності є розкриття інформації про випущений капітал та резерви. У балансі зарубіжної (переважно американської чи британської) компанії міститься досить загальна

інформація про складений капітал: кількість акцій, що дозволено випустити; випущені та знаходяться в обігу; частка неоплаченого капіталу; номінальна чи юридично визначена (оголошена) вартість акцій; зміни рахунків акціонерного капіталу за період; права, привілеї та обмеження, що стосуються розподілу дивідендів та оплати капіталу; відстрочені дивіденди за привілейованими купулятиями акцій; викуплені акції; акції, зарезервовані майбутніх випусків, відповідно до опціонних та продажних контрактів, включаючи їх умови та суми; додатковий капітал (емісійний дохід); додатковий капітал від переоцінки; резерви та накопичений (нерозподілений) чистий прибуток.

Відображення інформації про власний капітал в Україні принципово не відрізняється від міжнародних стандартів. Це зумовлено тим, що при формуванні Положень (стандартів) бухгалтерського обліку фахівці керувалися МСФЗ. Відповідно до МСФЗ у звітності дещо звужений склад власного капіталу, так як вони носять рекомендаційний характер. У МСФЗ статті власного капіталу є згрупованими, а в Україні П(С)БО - деталізовані, що дає змогу в звітності чітко відображати складові частини власного капіталу.

Отже, власний капітал в різних країнах світу має свої особливості, продиктовані низкою факторів: починаючи з історичного аспекту і закінчуючи домінуючою формою власності підприємств в певній країні. І хоча у більшості зарубіжних країн складові частини власного капіталу є подібними (насамперед, це

стосується практики формування різних резервів та фондів, раціональна реалізація якої спрямована на забезпечення належного рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства) вітчизняним науковцям з бухгалтерського обліку слід переймати позитивний досвід облікового відображення таких операцій та впроваджувати його у практику.

Специфічні особливості функціонування підприємств залежно від їх організаційно-правових форм господарювання обумовлюють склад елементів власного капіталу, вимог щодо порядку їх формування та руху на окремих підприємствах (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Елементи власного капіталу на підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання відповідно до Господарського та Цивільного кодексів України

Вид підприємства	Складова (елемент) власного капіталу								
	Статутний	Пайовий	Складений	Додатковий	Резервний	Нерозподілені прибутки	Вилучений	Неоплачений	Інші фонди
<i>Господарські товариства:</i>									
Акціонерні товариства (публічні та приватні)	+	—	—	—	+	+	+	+	+
Повні товариства	—	—	+	—	+	+	—	+	+
Командитні товариства	—	—	+	—	+	+	—	+	+
Товариства з обмеженою відповідальністю	+	—	—	—	+	+	—	+	+
Товариства з додатковою відповідальністю	+	—	—	—	+	+	—	+	+
<i>Підприємства колективної власності</i>									
Приватні підприємства та інші види підприємств	—	—	—	—	—	+	—	—	—

Як видно з табл. 2.7, невід'ємною умовою функціонування акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю є статутний капітал, виступаючи економічною основою їх фінансово-господарської діяльності.

Основною функцією статутного капіталу є забезпечення регулювання відносин власності, його розмір фіксується в установчих документах і не може бути меншим за встановлену законодавством величину, а тому, для законодавчо вимагає реєстрації вступних внесків засновників, статутний капітал як вид може бути відсутнім.

Пайовий капітал використовують кредитні спілки, підприємства споживчої кооперації та інші колективні підприємства, у яких в установчих документах фіксують внески засновників у вигляді пайів, пайових внесків. Пайовий капітал складається з суми пайових внесків усіх членів спілки, як індивідуальних, так і колективних.

Складений капітал виконує функції статутного в повних та командитних товариствах.

Додатковий капітал від продажу акцій власної емісії визначається як різниця між продажною вартістю акцій власної емісії та її номінальною вартістю, проте конкретне зазначення порядку формування даного капіталу законодавчо не передбачено. Як і не передбачено формування додаткового капіталу (у вигляді додаткових внесків засновників) який видається на всіх підприємствах з метою внесення

засновниками додаткових внесків на добровільних засадах з метою забезпечення розвитку підприємства. Рішення про додаткові внески приймається загальними зборами колективу. Додаткові внески не збільшують суму статутного капіталу, не порушують співвідношення часток у статутному капіталі і не реєструються в державних реєстрах. До цього включаються підприємства, які не є реєстрованими, отриманими в результаті діяльності підприємства і не відносяться до двох попередніх видів додаткового капіталу. До нього включається вартість безоплатно отриманого майна, індексації майна, тощо.

Невід'ємним елементом власного капіталу в усіх господарських товариствах

Невід'ємним елементом власного капіталу в усіх господарських товариствах

згідно з чинним законодавством є наявність резервного капіталу. Ст. 87

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Господарського кодексу України передбачено створення резервного капіталу в розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 15 % статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5 % суми чистого прибутку.

Нерозподілений прибуток (непокриті збитки) є чистим фінансовим

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

результатом діяльності підприємства після відрахувань до резервного капіталу та формування резервного капіталу, порядок формування та використання якого регламентується лише для господарських товариств.

Вилучений капітал притаманний корпоративним підприємствам. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції. Акції

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

викуповуються з метою наступного анулювання або перепродажу чи поширення серед інших осіб. Вилучений капітал являє собою фактичну собівартість викуплених акцій власної емісії. Викуплені акції мають бути реалізовані чи анульовані протягом року. В цей період розподіл прибутку акціонерного товариства здійснюється без врахування викуплених власних акцій.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Неоплачений капітал притаманний тим підприємствам, які в наявності статутний, пайовий або складений. Він виникає завдяки тому, що згідно з законодавством підприємство може розпочати свою діяльність маючи в наявності не повністю сформованими вказані види капіталу. Цей вид капіталу являє собою суму боргових вимог до засновників стосовно внесків до статутного (пайового)

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

капіталу. Узагальнемо інформацію про зміст складових власного капіталу, тобто, що саме входить до того чи іншого виду капіталу (табл.2.8).

Крім того, чинними Господарським та Цивільним кодексом прописано право підприємств формувати на власний розсуд інші фонди. При цьому жодних вимог

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

до формування складових власного капіталу приватних підприємств

Таблиця 2.8

Зміст різновидностей власного капіталу підприємства

№ п/п	Стаття власного капіталу	Зміст
1	Статутний капітал	Зареєстрована вартість простих та привілейованих акцій для акціонерних товариств і сума оголошеного статутного капіталу для інших підприємств, зафіксовані в статутних документах
2	Пайовий капітал	Сума пайових внесків фізичних і юридичних осіб, якщо це передбачено статутними документами
3	Додатково вкладений капітал	Сума перевищення вартості публічного акційного випуску над номінальною вартістю (емісійний дохід)
4	Інший додатковий капітал	Сума дооцінки позаоборотних активів, вартість активів, безоплатно отриманих підприємством від фізичних або юридичних осіб, інші види додаткового капіталу
5	Резервний капітал	Сума резервів, створених підприємством відповідно до діючого законодавства або статутних документів
6	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Прибуток, реінвестований у підприємство, або непокритий збиток
7	Неоплачений капітал	Заборгованість власників (учасників) по внесках до статутного капіталу
8	Вилучений капітал	Фактична собівартість акцій власної емісії, викуплених товариством у своїх акціонерів

Розглянемо структуру і динаміку власного капіталу досліджуваного підприємства в таблиці 2.9 для того щоб краще охарактеризувати наявність

капіталу на підприємстві, а також залучення позикового капіталу.

Таблиця 2.9

Динаміка і структура власного капіталу у

ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.» у 2022 році

Види капіталу

Види капіталу	Наявність капіталу, тис. грн			Структура джерела капіталу, %		
	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна (+;-)	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна (+;-)
Зареєстрований капітал	3343	3343	-	12,23	7,63	-4,6
Додатковий капітал	3999	3999	-	15,63	9,12	-6,51
Резервний капітал	836	836	0,06	3,06	4,55	1,49
Нерозподілений прибуток	19160	35662	16502	70,08	81,34	11,26
Всього	27338	43840	16502	100	100	-

Фінансове становище господарюючого суб'єкта прийнято вважати найкращим, коли частка власного капіталу переважає в структурі всього капіталу

підприємства, цей показник зумовлений зовнішніми факторами середовища

функціонування і видача фінансово-господарської діяльності підприємства

2.3. Облікова політика підприємства щодо обліку власного капіталу

В сучасних умовах успішна підприємницька діяльність господарюючих суб'єктів визначається величиною капіталу, який належить власникам

підприємств. Обсяг власного капіталу збільшується в результаті ефективних

рішень у процесі діяльності підприємства і скорочується за наявності невідшкодованих збитків, що призводять до зменшення корпоративних прав учасників. З реформуванням вітчизняної економіки та внесенням змін у законодавчу базу, власний капітал став одним із особливих об'єктів

бухгалтерського обліку

Трансформація економічних відносин в Україні до системи ринкових призвела до лібералізації форм і методів ведення бухгалтерського обліку. Завдяки таким процесам на підприємствах з'явилася альтернатива в організації облікового процесу власного капіталу, що відображається в обліковій політиці підприємства.

Облікова політика підприємства є елемент системи

нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні Відповідно до п. 5 ст.8 Закону України від №996 від 16.07.1999 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [54] товариство самостійно визначає облікову політику, під якою розуміється сукупність принципів, методів і процедур, що

використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Прийнята облікова політика розписується в Положенні про облікову політику, в якому мають передбачатися методичні аспекти облікової політики, а також розкриватися організаційно-технічні сторони ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, що відповідають особливостям його діяльності та інтересам

власників підприємств

важливими об'єктами обліку є такі складові облікового процесу, як: облік статутного капіталу, облік формування і використання фондів і резервів підприємства, визначення й облік фінансових результатів, прибутків або збитків.

Не зважаючи на існування цілого ряду завдань, які стоять перед обліковою

політикою ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.» в частині обліку власного капіталу, забезпечення даних та узагальнення інформації про стан і рух власного капіталу, контроль за правильністю і законністю формування власного капіталу, своєчасне, повне, достовірне відображення розміру і всіх змін складових власного капіталу, контроль за раціональним розподілом прибутку за відповідними фондами, організація аналітичного обліку на рахунках власного капіталу для своєчасного

отримання достовірної інформації, правилне відображення в реєстрах обліку звітності операцій з власним капіталом. Основним завданням облікової політики є забезпечення організації бухгалтерського обліку на підприємстві як цілісної системи, яка повинна охоплювати всі аспекти облікового процесу - організаційний, методичний, технічний.

Аналіз нормативно-правової бази дозволяє виявити, що Сільськогосподарське підприємства, в т.ч. ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.», при здійсненні своєї діяльності керуються низкою нормативно-правових документів.

Формування облікової політики в першу чергу направлене на покращення доречності, достовірності звітних даних підприємства, зіставності показників звітності через певний проміжок часу, а також на визначення єдиної політики ведення обліку, у системі якого буде накопичуватися інформація для формування різного роду звітності.

Аналіз особливостей облікової політики операцій з власним капіталом потребує розгляду складових власного капіталу господарюючого суб'єкта, щоб визначити ті, що можуть його зменшити. Визначено, що структура власного капіталу підприємства залежить від організаційно-правової форми господарювання, яка і визначає складові, що його формують: статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілені прибутки. Крім того, розмір власного капіталу зазнає впливу неоплаченого капіталу - це заборгованість за внесками до статутного капіталу; непокритих збитків; прибутку, використаного у звітному періоді.

Чинним національним законодавством визначено вимогу реєструвати лише статутний капітал, додатковий капітал реєстрації не підлягає. Зареєстрований капітал необхідно позиціонувати як вагому складову власного капіталу, який має

відмінні ознаки від резервного та додаткового капіталу відповідно за виконуваними функціями.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Успішна господарська діяльність підприємства залежить від співвідношення між статутним капіталом, резервним капіталом, додатковим капіталом та нерозподіленим прибутком. Р.А. Слав'юк стверджує: «Наявність додаткового капіталу при абстрагуванні від одночасного впливу інших чинників дає певну

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

економічно засновника на виплатах дивідендів, де в його складі є внутрішній інвестиційний потенціал. Додатковий капітал певною мірою згладжує ефект дефіциту резервного капіталу та впливу непокритих збитків. Зменшення додаткового капіталу має відбуватися лише за поступового зростання статутного капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку» [61, с. 131].

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Порядок формування і розмір зареєстрованого капіталу «АТФ ПЛЮС А.М.» визначені в його засновницьких документах, виходячи з вимог чинного законодавства.

Додатковий капітал розглядається як бухгалтерська категорія для узагальнення інформації про власні джерела утворення майна, якими можуть бути

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

емісійний, переодичка, безоплатне одержання неоподаткованих акцій та додатково вкладений засновниками капітал.

Резервний капітал визначається як страховий капітал підприємства, що формується внаслідок щорічних відрахувань від нерозподіленого прибутку. Ця складова власного капіталу призначена для покриття збитків від господарської

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

діяльності, якщо виплати дивідендів за привласненими акціями прибутку недостатньо. Отже, можна стверджувати, що зареєстрований капітал має інші джерела формування та призначення в діяльності суб'єкта господарювання на відміну від додаткового і резервного.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

визначає основні принципи введення бухгалтерського обліку і фінансової звітності: автономності, єдиного грошового вимірника, обачності, превалювання сутності над формою, послідовності, періодичності, безперервності, повного висвітлення, історичної (фактичної) собівартості, нарахування та відповідності доходів і витрат [54]. Розглянемо дію цих принципів при формуванні власного

капіталу.

ВП НУБІП України "НАТІ" Потреба формування власного капіталу в різних організаційно-правових **ВП НУБІП України "НАТІ"**

формах господарювання зумовлена необхідністю відокремлення власності юридичних осіб від власності засновників. Відповідно забезпечується дотримання принципу автономності, тобто кожне підприємство розглядається як самостійна юридична особа, відокремлена від власників. Отже особисте майно власників не

ВП НУБІП України "НАТІ" слід відображати в бухгалтерському обліку за звітності **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Зареєстрований капітал формується за рахунок внесків у вигляді грошових коштів, виробничих запасів, основних засобів, нематеріальних активів. Відповідно застосовують грошові та натуральні вимірники. Однак відображати на рахунках бухгалтерського обліку процес формування власного капіталу необхідно за

ВП НУБІП України "НАТІ" принципом єдиного грошового вимірника, тобто всі господарські операції **ВП НУБІП України "НАТІ"**

відображаються в єдиній грошовій одиниці, як і загальна вартість майна підприємства на початку його діяльності.

За умови, що Наказом про облікову політику підприємства передбачені джерела формування, збільшення чи зменшення власного капіталу, обов'язковим

ВП НУБІП України "НАТІ" є дотримання принципу послідовності, тобто постійне дотримання принципу **ВП НУБІП України "НАТІ"**

облікової політики.

Якщо формування власного капіталу передбачає внески в іноземній валюті, то їх оцінюють у грошовій одиниці України за курсом Національного банку України на дату проведення господарської операції і не переоцінюють внаслідок

ВП НУБІП України "НАТІ" змін курсу іноземної валюти. Тобто в бухгалтерському обліку підприємства **ВП НУБІП України "НАТІ"**

вимоги принципу обачності, а саме: застосовувані методи оцінки повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат та завищенню оцінки активів і доходів господарюючого суб'єкта.

Такий принцип, як повне висвітлення вимагає, щоб фінансова звітність

ВП НУБІП України "НАТІ" містила всю інформацію про фактичні та повсякденні операції, **ВП НУБІП України "НАТІ"**

пов'язаних із формуванням власного капіталу. Бухгалтерський облік повинен відображати інформацію про оголошений в установчих документах розмір статутного капіталу, розмір внесків кожного із засновників та їх частку в ньому.

Принцип превалювання сутності над формою передбачає, що операції,

пов'язані з формуванням власного капіталу, обліковують відповідно до їх сутності, а не юридичної форми. Тобто факт господарської діяльності не повинен бути відображений у бухгалтерському обліку без достатніх підстав.

Принцип безперервності передбачає, що оцінка активів і зобов'язань господарюючого суб'єкта відбувається виходячи з передбачення, що він продовжуватиме свою діяльність. Відповідно підприємство виконуватиме функцію повного розлогого фінансування, оскільки власний капітал в ньому використовує впродовж тривалого часового періоду.

Дотримання принципу періодичності передбачає своєчасне одержання інформації про внески до статутного капіталу наприкінці кожного звітного періоду. Це дає змогу проаналізувати (перевірити) способів збільшення та зменшення власного капіталу та відповідність суми цих активів.

Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат застосовують у процесі розрахунків з учасниками товариства з обмеженою відповідальністю при нарахуванні дивідендів та при виході з нього.

Згідно з принципом історичної (фактичної) собівартості, вартість активів, введених до складу статутного капіталу, визнається з урахуванням витрат на придбання.

Таким чином, нормальне функціонування підприємства забезпечує дотримання принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що відповідно забезпечує збереження складових власного капіталу належного розміру та виконання ним властивих йому функцій.

Забезпечити достовірність обліку та надати потрібну інформацію зацікавленим користувачам для управління власним капіталом дозволяє дотримання сукупності перелічених принципів.

З реформуванням бухгалтерського обліку в Україні виникли альтернативні варіанти ведення бухгалтерського обліку активів, власного капіталу та зобов'язань.

За Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [54]. Безпосередньо підприємствами вона реалізується через обов'язкове

дотримання вимог наказу про облікову політику при веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності. В господарських товариствах окремі облікової політики щодо операцій з власним капіталом законодавчо не визначені.

Складові власного капіталу, що є об'єктом облікової політики, висвітлені в працях ряду вітчизняних та іноземних вчених. Проведений аналіз їх праць дає право стверджувати те, що все-таки відсутні загальні твердження та підходи до відображення інформації про складові власного капіталу у наказі про облікову політику підприємства.

Беручи до уваги вимоги чинного законодавства стосовно організації бухгалтерського обліку власного капіталу, можна обґрунтовано стверджувати, що суб'єктом організації бухгалтерського обліку є власник корпоративних прав залежно від організаційно-правової форми господарювання, класифікація яких передбачена законодавчими актами. Тобто суб'єктом організації бухгалтерського обліку може бути безпосередньо сам власник підприємства або уповноважений ним орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до установчих та інших розпорядчих документів, а також головний бухгалтер підприємства. Крім

того, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено форми організації бухгалтерського обліку, які можуть застосовувати підприємства [54]. Таким чином, суб'єктами ведення бухгалтерського обліку є бухгалтерська служба, очолювана головним бухгалтером, або особа, на яку покладено обов'язки ведення бухгалтерського обліку підприємства.

Варто наголосити, що форму організації та ведення бухгалтерського обліку визначають залежно від організаційно-правової форми господарювання та облікової політики підприємства.

Ознайомлення з наказом про облікову політику ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.» показало, що у тексті відсутня інформація про порядок нарахування та податками для нарахування компенсації учаснику при виході з товариства. Звідси обґрунтованою є пропозиція відобразити в наказі про облікову політику процедуру обчислення податків при проведенні розрахунків з учасниками під час їх виходу з товариства та процедуру розподілення прибутку між учасниками при

виході з товариства.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
Законами України «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», Цивільним і Господарським кодексами України визначається порядок формування та зміни статутного капіталу тільки в господарських товариствах, а на рівні підприємства - установчими документами та наказом про його облікову політику.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
Положення облікової політики, що передбачають здійснення операцій з зареєстрованим капіталом, дають можливість запобігти конфліктам між суб'єктами господарювання стосовно процедури розрахунку компенсації учаснику при його виході з товариства, визначити доцільне співвідношення між статутним і резервним капіталом, щоб забезпечити безперервну діяльність підприємства.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
Виділимо особливості організації бухгалтерського обліку складових власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм:

- прийнята сукупність засобів обробки облікової інформації;
- вибір оптимального, відповідного (прийняттого), але не менше

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
закондатованого визначеного розміру статутного, резервного капіталу.
- дотримання відповідальності засновників при виході з товариства;
- передбачення в наказі про облікову політику підприємства порядку ведення бухгалтерського обліку складових власного капіталу.

Стосовно регулювання операцій з власним капіталом на облікову політику

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
прикладається надання забезпечення збереженості майна належить власникові, надання інформації для прийняття управлінських рішень, достовірності визначення фінансових результатів, одержуваних від різноманітних видів діяльності.

Облікова політики підприємства визначається з урахуванням положень

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**
статуту та наказу про облікову політику і додатків до нього. Організації бухгалтерського обліку власного капіталу господарюючого суб'єкта в наказі про облікову політику доцільно передбачити ряд елементів:

- концепція обліку зареєстрованого капіталу;
- порядок формування та щорічні відрахування до резервного капіталу;

- співвідношення між статутним і резервним видами капіталу;

ВП НУБІП України "НАТІ" документальне оформлення операцій з додатковим та резервним капіталом;

- порядок розрахунку компенсації учаснику при виході з товариства;
- джерела формування та використання складових додаткового капіталу;
- джерела формування, розподілу та використання нерозподіленого

ВП НУБІП України "НАТІ" Прибутку підприємства **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Подальше становлення ринкових умов господарювання та глобалізація економіки на макrorівні зумовлюють необхідність формувати й удосконалювати облікову політику на кожному підприємстві.

ВП НУБІП України "НАТІ" Організація документального забезпечення формування та використання власного капіталу **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Формування та використання власного капіталу відбувається на кожному підприємстві: під час заснування

ВП НУБІП України "НАТІ" підприємства виняті формування зареєстрованого капіталу підприємці **ВП НУБІП України "НАТІ"**

діяльності - для визначення фінансового результату, розподілу прибутку, формуванні резервного та додаткового капіталу тощо.

Більшість операцій з обліку власного капіталу не мають розроблених та затверджених форм первинної документації, обмежуючись використанням бух-

ВП НУБІП України "НАТІ" гальперсукрипцій, які складаються в довільній формі і часом не відображають **ВП НУБІП України "НАТІ"**

сутність господарської операції з обліку власного капіталу.

Для обліку змін у власному капіталі, пов'язаних з рухом основних засобів, матеріалів, грошових коштів, використовують первинні документи, затверджені для відповідного виду активів. Загальні вимоги до первинних документів,

ВП НУБІП України "НАТІ" облікових записів в бухгалтерській звітності встановлені **ВП НУБІП України "НАТІ"**

документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Первинні документи - це письмові свідоцтва, що фіксують та підтверджують господарські операції, враховуючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх виконання [51].

Первинні документи складаються на бланках типових форм, затверджених Міністерством статистики України, а також на бланках спеціалізованих форм, затверджених міністерствами і відомствами України. Первинні документи для обліку операцій з власним капіталом, відповідно до змін, які спричиняють господарські операції у складі активів та пасивів підприємства можна розділити на групи (рис. 2.2).

Розглянемо детальніше зміни, які відбуваються в складових частин капіталу та їх документування згідно з чинним законодавством (додаток В).

Розглянемо документування наведених вище господарських операцій детальніше.

Рис. 2.2. Документування операцій з власним капіталом у ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.»

Дані додатка В свідчать, що для багатьох операцій з обліку власного капіталу немає розробленого стандартизованого первинного документа. З метою дотримання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідно до якого: «підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій» та Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, відповідно до якого: «господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування», - виникає потреба для обліку цих операцій застосовувати універсальний документ - бухгалтерську довідку. Однак застосування цього

документа передбачено лише наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

бухгалтерського обліку» для виправлення помилок минулих років та помилок в облікових реєстрах за звітний рік, виявлених після записів підсумків облікових реєстрів у Головну книгу, способом сторно. Відповідно до цього документа в бухгалтерській довідці наводять зміст помилки, суму та кореспонденцію рахунків

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

бухгалтерського обліку, якою виправляється помилка [56]. Тобто застосування цього документа для підтвердження будь-якої іншої операції чинними нормативними актами не передбачено.

Вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів, а також виправлення помилок, допущених під час складання фінансових звітів у

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

попередніх роках здійснюють шляхом коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року [51]. Величину цих коригувань розраховує бухгалтер, оформляючи при цьому бухгалтерську довідку. Ми пропонуємо застосовувати таку табличну форму документу для виправлення помилок та зміни облікової політики, в якому передбачено можливі результати виправлень - у разі зменшення

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

прибутку - по кредиту рахунку 44, а в разі збільшення прибутку - по кредиту 44 рахунку (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Форма для реєстрації виправлення помилок та змін облікової політики

Суть допущеної помилки чи впливу зміни облікової політики	Вплив на величину нерозподіленого прибутку	
	Зменшення прибутку в дебет 44 з кредиту рахунків	Збільшення прибутку з кредиту 44 в дебет рахунків

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, об'єкт незавершеного будівництва, нематеріальні активи (щодо яких існує активний ринок), якщо залишкова вартість таких об'єктів істотно відрізняється від їх

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

справедливої вартості на дату балансу. Сума дооцінки залишкової вартості таких об'єктів відображається у складі додаткового капіталу, а уцінки - у складі витрат.

Під час переоцінки цих об'єктів потрібно враховувати дані про попередні дооцінки та уцінки. Сума уцінки об'єкта, що раніше був дооцінений, списується на зменшення суми іншого додаткового капіталу у розмірі, що не перевищує

величину попередніх дооцінок, а сума уцінки, що залишилася, - на витрати звітного періоду. Сума дооцінки об'єкта, що раніше був уцінений, відображається в розмірі уцінки як інший дохід звичайної діяльності, а на суму дооцінки, що залишилася - збільшується додатковий капітал. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів записують до інвентарної картки обліку основних засобів, але при цьому непоказуючи розрахунку цієї суми.

Статутний капітал акціонерного товариства складається з простих і привілейованих акцій і його збільшення може відбуватись через збільшення акцій існуючої номінальної вартості або шляхом збільшення вартості акцій.

Таке збільшення статутного капіталу може відбуватись за рахунок індексації основних засобів. Для збільшення статутного капіталу потрібне відповідне рішення зборів учасників та реєстрація змін до статуту в установленому порядку.

Підприємство має право викупити в акціонера оплачені ним акції або частку в статутному капіталі господарського товариства, для подальшого їх перепродажу, анулювання. Однак така операція здійснюється за погодженням на зборах засновників. Якщо акції викупувають за готівкові кошти, то первинним документом буде видатковий касовий ордер, якщо за безготівковим розрахунком - виписка банку.

Документальне оформлення перепродажу акцій чи часток буде залежати від виду активу, який надається в оплату, та проводиться аналогічно погашенню заборгованості з капіталу. Якщо вартість перепродажу акцій (часток) є більша, ніж фактична собівартість їх викупу, то виникне емісійний дохід (для перепродажу часток - збільшиться інший вкладений капітал), якщо менша, то зменшиться додатковий капітал, а у разі його недостатності - нерозподілений прибуток.

Анулювання викуплених акцій (часток) призводить до зменшення статутного капіталу, здійснюється на підставі рішення засновників. Під час анулювання акцій (часток) складові власного капіталу змінюються залежно від різниці між собівартістю викуплених акцій (часток) та їх номінальною вартістю. Частково така різниця погашається за рахунок додатково вкладеного капіталу. Якщо фактична собівартість викуплених акцій (часток) перевищує їх номінальну вартість понад

акціонерам або до збільшення додатково вкладеного капіталу. Засновники підприємства можуть прийняти рішення про надання невідшкодованих збитків за рахунок пайового капіталу, додаткового чи резервного капіталу.

Така операція оформляється рішенням засновників. На суму безкоштовно отриманих необігових активів підприємство збільшує інший додатковий капітал. У процесі їх експлуатації нараховується знос, на величину якого визнається дохід

від безоплатно одержаних активів та відповідно збільшується додатковий капітал. Ця операція оформляється бухгалтерською довідкою.

Під час складання первинних документів для надання їм юридичної сили і доказовості потрібно стежити за їх правильним оформленням, тобто наявністю всіх реквізитів: назва підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа (форми), код форми, дата місця складання, зміст господарської операції та її вимірники (у натуральному і вартісному виразі), посади, прізвища і підписи осіб, відповідальних за дозвіл та здійснення господарської операції і складання первинного документа.

2.6. Методика обліку формування та використання власного капіталу

Економіка формується в умовах глобалізації, тому й до бухгалтерського обліку зростають вимоги. При цьому розширилось коло зацікавлених користувачів бухгалтерської інформації відносно власності та фінансово-майнового стану суб'єктів господарювання і результатів такої діяльності. За цих умов зростають вимоги до достовірності та повноти інформації, яку надає бухгалтерська служба щодо питань обліку складових власного капіталу.

Методика обліку зареєстрованого (пайового) капіталу полягає у здійсненні відповідних кроків. Перш за все, варто формувати необхідних обсяг зареєстрованого (пайового) капіталу, що забезпечує достатній економічний

розвиток підприємства. Таке завдання реалізується через визначення задоволеної потреби у капіталі з метою фінансування потрібних підприємству активів в процесі ведення фінансово-господарської діяльності, а також формування можливості щодо фінансування необоротних та оборотних активів, створення системи заходів щодо залучення різноманітних форм капіталу.

По-друге, варто здійснити раціональний розподіл сформованого зареєстрованого (пайового) капіталу за напрямками використання та видами діяльності. Таке завдання реалізується через розгляд можливостей щодо використання капіталу в різних видах діяльності підприємства та відповідно господарських процесах, а саме: формування обсягів щодо використання капіталу в майбутньому, за для забезпечення ефективності його функціонування та збільшення ринкової вартості підприємства.

По-третє, варто здійснити розроблення конкретних методів для досягнення максимальної дохідності капіталу за умов прогнозування рівня фінансового ризику. Для забезпечення максимальної прибутковості капіталу необхідно досягнути стадії його формування за рахунок оптимального співставлення власного та позикового капіталу, який залучається. В таких формах залучення капіталу в певних умовах господарювання може принести підприємству найвищий рівень досягнення прибутку. Щоб вирішити таке завдання, треба врахувати, що максимізації рівня прибутковості капіталу можна досягнути за умови суттєвого зростання рівня фінансування ризиків, які пов'язані з його формуванням і вже такими показниками є прийнятні. Ця максимізація прибутковості щодо сформованого капіталу, має бути забезпечена в межах фінансового ризику, де його рівень встановлюється власниками.

По-четверте, треба спрогнозувати заходи, що пов'язані із мінімізацією фінансового ризику, пов'язаного з використанням власного капіталу, при певному рівні його прибутковості. Тенденції до зрощення рівня ризику мають бути забезпечені через оптимізацію відповідної структури капіталу, який залучається. При цьому варто уникати окремих фінансових ризиків, а також сприяти ефективним формами зовнішнього та внутрішнього страхування.

По-п'яте, в процесі розвитку підприємствами мають бути розроблені можливі заходи щодо фінансової рівноваги підприємства, що здійснюється. Ця рівновага може бути при забезпеченні оптимальної структури капіталу, який залучається і здійснює його авансування в потрібних об'ємах щодо високоліквідних активів.

По-шосте, варто формувати заходи з можливого та достатнього рівня

фінансового контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства з боку його засновників. Цей контроль може проводитись за наявності контрольного пакета акцій, в тому числі контрольної частки в пайовому капіталі, що знаходяться в руках первинних засновників підприємства. В процесі розвитку підприємства за наступного формування капіталу варто стежити за суттєвим залученням власного капіталу від зовнішніх джерел, щоб це не привело до суттєвих втрат належного фінансового контролю підприємства іншими інвесторами.

По-сьоме, необхідно створювати заходи із забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства, що мають використовуватись кожним підприємством. Фінансова гнучкість розглядає здатність підприємства до швидкого формування на фінансовому рівні необхідного оборотного додаткового капіталу із появою несподіваних (з високою ефективністю) інвестиційних пропозицій. Таке забезпечення здійснюється в процесі формування капіталу на основі оптимізації щодо співвідношення власного та позикового капіталу. Важливу роль відіграють тут строки залучення капіталу, а також зменшення рівня фінансових ризиків та сучасних розрахунків між учасниками.

По-восьме, здійснити формування заходів із оптимізації обороту капіталу. Така задача спрямована на вирішення низки питань щодо ефективного управління потоками з різних форм капіталу, які формуються в процесі деяких циклів обороту на підприємстві.

Щодо створення нових заходів із ефективного управління капіталу, який забезпечить відповідний рівень щодо раціональної діяльності підприємства. Рівень ефективної господарської діяльності підприємства в майбутньому, в значній мірі, залежить від цілеспрямованого формування його власного капіталу.

Формування капіталу є наступним етапом до реєстрації ТОВ всі із учасників повинні вкласти не менше 50 % як внесок, який вказаний в установчих документах, та який затверджується довідкою із банку, коли внесок учасника це грошові кошти, чи внески до статутного капіталу у вигляді майна, що зареєстроване актом у натуральній формі і актом експертної оцінки даного майна.

Нині мінімальні розміри статутних капіталів повного та командитного товариства, товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю не мають обмежень. Щодо приватних підприємств, то розмір їхнього статутного фонду не встановлюється.

Методика обліку зареєстрованого (пайового) капіталу, як і інших елементів фінансової звітності, відображає процедуру визнання його на рахунках

бухгалтерського обліку

На структуру зареєстрованого (пайового) капіталу мають вплив вимоги законодавства пов'язані із реєстрацією внесків учасників. Згідно з цими вимогами виділяють статутний капітал чи пайовий капітал, реєстрація яких є обов'язковою.

Водночас інший капітал не підлягає реєстрації. Виходячи з цього вони виконують

функції зареєстрований капітал виконує себе

господарських товариств, в тому числі, комунальних й державних господарств, що призначений для заснування підприємства і введення його діяльності, а також виконує захисну функцію, функції управління та контролю, які дадуть можливість суб'єктам контрольного пакета акцій вести стратегічну політику та формувати

диференціальну політику і контролювати кадрові питання

Згідно із сучасним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств та організацій до зареєстрованого капіталу, який відображається на рахунку 40, відносять:

401 «Статутний капітал»;

402 «Інший зареєстрований капітал»;

403 «Інший зареєстрований капітал»;

404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу».

Зареєстрований (пайовий) капітал - це юридично оформлена, офіційно оголошена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу

підприємства. Зареєстрований капітал відображається на рахунку, який має субрахунки:

1) Субрахунок 401 «Статутний капітал». На ньому відображається статутний капітал ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.». За кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал» відбувається збільшення статутного капіталу, а за дебетом -

його зменшення (вилучення). Сальдо субрахунку 401 відповідає розміру статутного капіталу, що відображений в статуті чи установчому документі.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Аналітичний облік по даному рахунку ведеться за видами капіталу, а саме за кожним засновником, учасником чи акціонером тощо.

2) Субрахунок 402 «Пайовий капітал». На даному субрахунку відображається та узагальнюється інформація про розмір пайових вкладів членів

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

кредитної організації підприємства споживчої кооперації України колективних підприємств, сума яких передбачена в установчих документах. Аналітичний облік субрахунка 402 «Пайовий капітал» ведеться за видами капіталу, а також в розрізі колективних та індивідуальних членів.

3) Субрахунок 403 «Інший зареєстрований капітал». На даному субрахунку

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

відображається зареєстрований капітал інших підприємств, саме приватних підприємств, в якого формування передбачено у установчих документах.

4) Субрахунок 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу». На даному субрахунку відображаються внески, що надходять задля формування статутного капіталу, а саме акціонерного товариства, після його оголошення та до

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

реєстрації юридичних осіб в установчих документах. Питання оцінки внесків до статутного капіталу є одним із суперечливих. В господарських товариствах відповідно до ст. 86 Господарського кодексу України порядок оцінки вкладів визначається в установчих документах товариства і здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

законом, розпорядження незалежній експертній перевірці. Фактично самі засновники господарських товариств можуть визначати критерії, за якими буде проводитись оцінка їх внесків (договірна оцінка). При цьому, така оцінка буде суб'єктивною і можливо відрізнятись від балансової чи ринкової. Таким чином, засновники при створенні підприємства можуть завищити чи занижити вартість своїх активів.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Якщо засновники не можуть прийти до спільної думки з оцінки майна, в цьому випадку проводиться експертна оцінка в бюро технічної інвентаризації або в торгово-промисловій палаті.

В Законі України «Про акціонерні товариства» зазначено, що ціна майна,

яке вноситься засновниками акціонерного товариства в рахунок оплати акцій товариства, повинна відповідати ринковій вартості цього майна.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

При цьому ринкова вартість майна у разі його оцінки визначається на засадах незалежної оцінки, проведеної відповідно до законодавства про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність. Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

визначаються правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів.

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Ринкова вартість емісійних цінних паперів акціонерного товариства визначається:

1) для емісійних цінних паперів, які не перебувають в обігу на фондових біржах, - як вартість цінних паперів, визначена відповідно до законодавства про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність;

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

2) для емісійних цінних паперів, що перебувають у обігу на фондових біржах, - як вартість цінних паперів, визначена відповідно до законодавства про цінні папери та фондовий ринок.

Важливість визначених законодавством вимог щодо оцінки майна, яке є внесками до статутного капіталу, обумовлюється його роллю в діяльності

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

держави, підприємства та учасників. Державні органи не несуть відповідальності за недостовірну оцінку внесків до статутного капіталу, тим самим не гарантують безперервність діяльності підприємства. Адже фактичний розмір статутного капіталу може суттєво відрізнятись від оголошеного, що може призвести до вимушеної ліквідації суб'єкта господарювання. Тому вирішення цього питання на

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

законодавчому рівні є дуже важливим

Важливою складовою власного капіталу та самостійним об'єктом бухгалтерського обліку є додатковий капітал, інформація про який розкривається окремим показником у фінансовій звітності. Додатковий капітал формується, з одного боку, на етапі створення товариства (у сумі визнаних емісійних різниць) та

наступних внесків засновників понад величину зареєстрованого статутного капіталу, а з іншого боку накопичується в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності емітента корпоративних прав.

Для обліку та узагальнення інформації про формування і використання коштів додаткового капіталу призначений пасивний балансовий рахунок 42 «Додатковий капітал». Основні джерела формування додатково вкладеного та іншого додаткового капіталу, а також характеристики субрахунків рахунка 42 «Додатковий капітал» наведено на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Основні джерела формування додатково вкладеного та іншого додаткового капіталу [71, с. 348]

Додатковий капітал - це сума (у грн), на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість. Додатковий капітал збільшується на суму емісійного доходу.

Додатковий капітал збільшується на суму дооцінки необоротних активів, на суму безкоштовно отриманих підприємством активів від інших юридичних або фізичних осіб та інші види Додаткового капіталу.

У процесі діяльності підприємства виникають операції, що призводять до змін додатково внесеного капіталу, таблиця 2.12

У бухгалтерському обліку додатковий капітал обліковують на рахунку 42 «Додатковий капітал», на якому узагальнюється інформація про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також інформацію про суми дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів та вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.

Таблиця 2.12

Операції, що призводять до змін додаткового капіталу

Зміни Додаткового капіталу	
Збільшення	Зменшення
Операції, що призводять до збільшення додатково внесеного капіталу:	Операції, що призводять до зменшення додатково внесеного капіталу:
Розміщення акцій за вартістю, вищою від номінальної;	Розміщення акцій за вартістю, нижчою від номінальної;
Придбання чи продаж викуплених акцій за ціною, нижчою від номінальної вартості чи/або попередньо виплаченої вартості (при веденні обліку методом номінальної вартості);	Придбання чи продаж викуплених акцій за ціною, вищою від номінальної вартості чи/або попередньо виплаченої вартості (при веденні обліку методом номінальної вартості);
Продаж викуплених акцій за ціною, вищою від вартості придбання (при веденні обліку методом затрат);	Продаж викуплених акцій за ціною, нижчою від вартості придбання (при веденні обліку методом затрат).
Отримання в дарунок раніше розміщених акцій чи інших активів.	
Операції, що можуть призводити до збільшення додатково внесеного капіталу:	Операції, що можуть призводити до зменшення додатково внесеного капіталу:
Конвертація конвертованих привілейованих акцій;	Конвертація конвертованих привілейованих акцій;
Анулювання відкличних привілейованих акцій;	Анулювання відкличних привілейованих акцій;
Конвертація конвертованих облігацій;	
Дооцінка активів;	Уцінка необоротних активів;
Безоплатне одержання необоротних активів.	Вибуття необоротних активів.

Збільшення додаткового капіталу відображається за кредитом рахунку 42 «Додатковий капітал», за дебетом - зменшення.

Рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки:

421 «Емісійний дохід»

422 «Інший вкладений капітал»

423 «Накопичені курсові різниці»

ВП НУБіП України "НАТІ" 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» ВП НУБіП України "НАТІ"

425 «Інший додатковий капітал»

У балансі додатковий капітал підприємства відображають у рядку 1410. Проте в НП(С)БО 1, яким затверджено поточну форму балансу №1, немає ані визначення цього поняття, ані вказівок щодо заповнення цього рядка. Отже,

ВП НУБіП України "НАТІ" інформація про те, які суми записують саме в рядку 1410, потрібно збирати фрагментарно, вдаючись до багатьох чинних нормативних документів.

Згідно з п. 2.17 П(С)БО 25, у рядку «Додатковий капітал» балансу форми №1-м показують суми дооцінки необоротних активів, вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних і фізичних осіб необоротних активів та інші види додаткового капіталу (без уточнення, що це за види).

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Так, згідно з Інструкцією №291, рахунок 42 «Додатковий капітал» призначено для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безоплатно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу. Суми прибутку і збитків від реалізації акцій відображають на субрахунку 421 «Емісійний дохід». Тут же, згідно з п. 25 П(С)БО 13, показують витрати на випуск або придбання інструментів власного капіталу (простих акцій, часток та інших видів власного капіталу), а саме: витрати на оплату послуг сторонніх організацій за операціями, результатом яких є збільшення або зменшення величини власного капіталу підприємства. А безоплатно отримані необоротні активи фіксують на однойменному субрахунку 424.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Але, крім того, рахунок 42 має такі субрахунки:

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

— субрахунок 422 «Інший вкладений капітал», на якому відображають вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу. Це додаткові внески засновників/учасників підприємств, внесення яких, відповідно до ч. 4 ст. 82 ГКУ, може бути передбачено установчими

документами підприємства (як, утім, можуть бути в них і не передбачені і внесені за рішенням зборів учасників/засновників);

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

— субрахунок 423 «Накопичених курсових різниці», на якому узагальнюється інформація про курсові різниці, які відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході. Згідно з п. 8 П(С)БО 21, на цьому субрахунку відображають курсові різниці, що виникають унаслідок

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

перерахунку обов'язків засновників при формуванні статутного капіталу;

— субрахунок 425 «Інший додатковий капітал», на якому обліковуються інші види додаткового капіталу, які не відображаються на інших субрахунках рахунка 42, зокрема капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів. Також, згідно з п. 30 П(С)БО 7, за дебетом

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

УБіП України "НАТІ" підходить сума амортизації об'єктів зовнішнього впорядкування і житлових будинків, що перебувають на балансах житлово-комунальних організацій, які належать до сфери управління органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також автомобільних доріг загального користування. Якщо

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

амортизація об'єктів зовнішнього впорядкування і житлових будинків, що перебувають на балансах житлово-комунальних організацій, які належать до сфери управління органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також автомобільних доріг загального користування, то в першу чергу зменшується дооцінка (рахунок 41 «Капітал у дооцінках»), а якщо додаткового капіталу (суми кредитового сальдо на субрахунку 425) підприємства/організації забракне, то на залишок суми такої амортизації зменшується статутний капітал (субрахунок 401). Згідно з п. 12 П(С)БО 12, також на субрахунку 425 інвестори, які ведуть облік

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

фінансових інвестицій за методом участі в капіталі, показують суму змін загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування за звітний період за рахунок чистого прибутку (збитку).

Розгляньмо проведення в найпоширеніших операціях, за яких виникає та використовується додатковий капітал підприємства (табл. 2.13).

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

В Україні резервний капітал утворюється за кредитом рахунка 43 «Резервний капітал» в Плані рахунків бухгалтерського обліку. По кредиту рахунка відображається створення резервів, по дебету - відображається їх використання.

Весь аналітичний облік резервного капіталу ведеться за видами капіталу, джерелами їх створення і напрямом використання. Резервний капітал представляє

собою суму резервів, які створені згідно із чинним законодавством і статутними документами у розмірі не менше 5% від щорічного прибутку (за рахунок нерозподіленого прибутку). Цей капітал має місце і у ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.». На рахунку 43 «Резервний капітал» відображається інформація про наявність і рух резервів.

Таблиця 2.13

Бухгалтерська проведення з обліку додаткового капіталу у ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.»

№ з/п	Опис господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Дооцінка ОЗ.* Підприємство дооцінило об'єкт ОЗ, первісна вартість якого становить 10000 грн, до 17000 грн. Знос об'єкта ОЗ до дооцінки — 3000 грн. Коефіцієнт дооцінки — 17000 : (10000 - 3000) = 2,4286. Сума дооцінки первісної вартості — 10000 x 2,4286 - 10000 = 14286 грн. Сума дооцінки зносу — 3000 x 2,4286 - 3000 = 4286 грн.				
1.	Збільшено первісну вартість ОЗ на суму дооцінки	101	411	14286
2.	Збільшено суму зносу на суму дооцінки зносу	411	13	4286
Продаж дооціненого ОЗ. Підприємство ліквідує раніше дооцінений об'єкт ОЗ. Сума перевищення проведених дооцінок над проведеними уцінками щодо цього об'єкта ОЗ становить 1000 грн. Дооцінена первісна вартість об'єкта ОЗ — 2500 грн. Дооцінений нарахований знос об'єкта ОЗ — 700 грн				
1.	Списується сума нарахованого зносу	13	10	700
2.	Списується залишкова вартість об'єкта ОЗ (2500 — 700)	976	10	1800
3.	Списується сума перевищення дооцінок над уцінками*	100	100	0
Безоплатне отримання ОЗ. Підприємство безоплатно отримало об'єкт ОЗ (верстат, який використовуватиметься у виробництві), справедлива вартість якого становить 10000 грн				
1.	Оприбутковано безоплатно отриманий об'єкт ОЗ	10	424	10000
2.	Нараховано амортизацію за перший місяць експлуатації (сума умовна)	23	13	100
3.	Одночасно визнано дохід від безоплатного отримання об'єкта ОЗ у сумі нарахованої амортизації	424	745	100
Вкладений засновниками капітал, що перевищує розмір статутного капіталу. Збори учасників ТОВ постановили внести додатковий внесок у сумі 100000 грн, яка й була внесена на поточний рахунок учасниками підприємства				
1.	На поточний рахунок зараховано суму додаткового внеску	311	422	100000
Перерахунок курсових різниць за зобов'язаннями засновників. Підприємство сформувало статутний капітал 50000 грн. Частина його, 2500 доларів США, має бути внесена, згідно з установчими документами, в іноземній валюті. На дату формування статутного капіталу курс НБУ до долара США був 8 грн/дол., на дату внесення внеску засновників 10 грн/дол.				
1.	Сформовано статутний капітал	46	40	50000
2.	Засновник вніс внесок до статутного капіталу в сумі 2500 дол. США. Додатна курсова різниця становить 2500 x (10 - 8) = 5000 грн	312	46	20000
		312	423	5000
* При уцінці ОЗ роблять зворотні проведення: Д-т 423 К-т 10 і Д-т 13 К-т 423 відповідно. ** Відповідно до п. 21 П(С)БО 7.				

Сума резервного капіталу для господарських товариств встановлюється

нормативно-правовими актами, аналіз яких дозволив виявити, що

ВП НУБіП України "НАТІ" - відповідно до Закону України «Про господарські товариства» резервний фонд має бути не менше 25 відсотків від статутного (складеного) капіталу;

- відповідно до ст. 87 Господарського кодексу України в господарському товаристві створюються резервний (страховий) фонд в сумі, що встановлена

Установленими документами, проте не менш ніж п'ятнадцять відсотків від статутного

капіталу [17].

ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.» створило резервний капітал у сумі 836 тис.грн., що складає 25% від суми статутного капіталу.

Проаналізувавши теоретико-методичні розробки та практичну діяльність

суб'єктів господарства стосовно обліку резервного капіталу та

результатами проведеного дослідження пропонуємо з метою підвищення концепції якості зазначеного об'єкта обліку до рахунку 43 "Резервний капітал" відкрити наступні субрахунки:

431 «Обов'язковий резерв за законодавством»;

ВП НУБіП України "НАТІ" 432 «Резерв розвитку товариства»;

433 «Резерв переоцінки об'єктів необоротних активів».

Введення зазначених субрахунків сприятиме підвищенню аналітичних можливостей облікової інформації з метою управління власним капіталом.

Нерозподілений прибуток виступає власним (внутрішнім) джерелом

фінансування господарської діяльності ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.»

форматом шляхом накопичення частини прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, після спрямування такого прибутку на виплату дивідендів, збільшення розміру резервного й інших складових власного капіталу тощо.

Відповідно до діючих нормативно-правових актів з питань бухгалтерського

обліку для зазначеної інформації про операції з нерозподіленого прибутком

(непокритим збитком) поточного та минулих років, а також про суму використаного прибутку у поточному році призначено балансовий рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)», за кредитом якого відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, а за дебетом -

визнання збитків та використання прибутку.

ВП НУБІП України "НАТІ" На субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку. **ВП НУБІП України "НАТІ"**

На субрахунку 442 «Непокриті збитки» відображаються непокриті збитки, їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо.

ВП НУБІП України "НАТІ" На субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), виплати за облігаціями, відрахування до резервного капіталу та інше використання прибутку в поточному періоді. **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Виправлення помилок за минулі звітні періоди (роки), що виявлені в

ВП НУБІП України "НАТІ" На субрахунку 444 «Виправлення помилок у звітних звітах» відображається кореспонденцією рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1—6. **ВП НУБІП України "НАТІ"**

Сума нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на кінець звітного

ВП НУБІП України "НАТІ" періоду визначається за формулою: **ВП НУБІП України "НАТІ"**

$$НП_1 НЗ_1 = НП_0 НЗ + П + ЧП_1 ЧЗ_1 - Д_1 - ВР_{к1} - ВС_{к1} - ІВ_1 \quad (2.1)$$

де

$НП_1 НЗ_1$ - нерозподілений прибуток на кінець та початок звітного періоду

відповідно;

ВП НУБІП України "НАТІ" $НП_0 НЗ_0$ - непокритий збиток на кінець та початок звітного періоду **ВП НУБІП України "НАТІ"**

відповідно;

$П$ - виправлення помилок та зміни в обліковій оцінці за попередні звітні періоди;

ВП НУБІП України "НАТІ" $ЧП_1$ - чистий прибуток, визначений у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) за звітний період; **ВП НУБІП України "НАТІ"**

$ЧЗ_1$ - чистий збиток, визначений у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) за звітний період;

$Д_1$ - нараховані дивіденди акціонерам (засновникам) у звітному періоді;

ВР_{к1} - відрахування до резервного капіталу у звітному періоді за рахунок

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

чистого прибутку;
ВС_{к1} - відрахування до статутного капіталу у звітному періоді за рахунок чистого прибутку;

ІВ₁ - інші відрахування з прибутку, у відповідності до вимог чинного законодавства та установчих документів.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Порядок відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із нерозподіленим прибутком (непокритим збитком) залежить від змісту здійснених операцій, які умовно можна поділити на три блоки: коригування величини початкового залишку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку); формування чистого фінансового результату (прибутку, збитку); використання

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

прибутку у звітному періоді.
За нормами національних стандартів бухгалтерського обліку фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів й витрат у розрізі видів діяльності підприємства: операційної, фінансової та інвестиційної. Для обліку та узагальнення інформації про фінансові результати призначений рахунок 79

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

«Фінансові результати» за кредитом якого відображаються у порядку закриття рахунків обліку доходів, а за дебетом - обліку витрат та належна сума нарахованого податку на прибуток.

В обліковій практиці може виникнути ситуація, коли за одними субрахунками рахунка 79 «Фінансові результати» визначено прибуток, а за

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

іншими - збиток. У зв'язку з цим на рахунку 441 «Прибуток нерозподілений» (непокриті збитки) відображається розгорнутий результат: прибуток - на субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений»; збиток - на субрахунку 442 «Непокриті збитки».

Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток), накопичується на субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» з початку року і з подальшим відображенням його

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

нерозподіленої частини у Балансі як нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Частиною 3 статті 142 Господарського кодексу України передбачено, що порядок використання прибутку суб'єкта господарювання визначає власник або уповноважений ним орган відповідно до законодавства та установчих документів

[17]. Із чого робимо висновок, що на законодавчому рівні чітко не обумовлено напрямки використання прибутку. Прибуток розподіляється в кінці звітного року, однак впродовж даного періоду такий об'єкт обліку може використовуватися на визначені потреби суб'єкта господарювання.

Отриманий прибуток використовується на:

1) виплату засновникам дивідендів, при цьому відбувається вилучення з обороту ресурсів, що відносять в собі економічні витрати;

2) реінвестування прибутку, тобто використання його як джерела для: фінансування бізнес-проектів, збільшення складових власного капіталу тощо.

Для узагальнення інформації про розподіл та використання прибутку призначений субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді», за дебетом якого відображаються суми прибутку, використані протягом звітного року, а за кредитом - списання наприкінці року використаного прибутку на зменшення величини нерозподіленого прибутку чи збільшення суми непокритого збитку.

Спрямування прибутку на збільшення розміру складових власного капіталу відображається в обліку так:

- статутного капіталу Дт 443 Кт 401
- пайового капіталу Дт 443 Кт 402
- додаткового капіталу Дт 443 Кт 42
- резервного капіталу Дт 443 Кт 43

Спрямування прибутку на виплату засновникам дивідендів відображається в обліку за Дт 443 Кт 671.

Спрямування виплат, нарахованих засновнику на збільшення статутного капіталу відображається в обліку Дт 671 Кт 401.

Погашення заборгованості перед засновниками господарського товариства відображається в обліку за Дт 471 Кт 30, 31.

Основні бухгалтерські проводки із руху нерозподілених прибутків (непокритих збитків) наведено в табл. 2.14.

При цьому, за рішенням зборів засновників нараховані дивіденди можуть бути спрямовані на збільшення розміру статутного чи інших складових власного

капіталу. Після чого в системі рахунків бухгалтерського обліку відображається нарахування таких витрат засновникам з подальшим списанням використаної частини прибутку на зменшення значення нерозподіленого прибутку.

Прибуток може бути розподілений і на інші цілі, передбачені вимогами нормативно-правових актів, а також установчих документів та Наказу про облікову політику підприємства. Розглядаючи порядок використання прибутку Д.

Кучерак вважає, що з джерел покриття фінансових санкцій підприємства, а тому нарахування певних штрафних санкцій (за непрацевлаштування інвалідів, понадлімітне споживання природних ресурсів тощо) має відображатися за дебетом субрахунка 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» у кореспонденції з кредитом субрахунка 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» [36].

Таблиця 2.14

Основні бухгалтерські проводки із відображення руху нерозподілених прибутків (непокритих збитків)

Г осподарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Нарахування та виплата дивідендів фізичним особам Нараховано дивіденди	443 (441)	671	10 000
Вираховано із суми дивідендів податок на дивіденди	671	641	1300
Перераховано податок на дивіденди	641	311	1300
Перераховано авансові внески з податку на прибуток за загальною ставкою оподаткування	641	311	2500
Отримано готівку для виплати дивідендів	301	311	8700
Виплачено дивіденди	671	301	8700
Інші операції з нерозподіленими прибутками (непокритими збитками)			
Нараховано відсотки за облігаціями (дисконт)	443	522,523	
Закрито рахунок «Прибуток, використаний у звітному році»	79	443	
Включено до складу нерозподіленого прибутку частину прибутку звітного року, крім використаного	79	441	
Закрито збитки звітного року	442	79	
Сформовано резервний капітал	441	43	
Закрито збитки за рахунок резервного капіталу	43	442	
Закрито збитки за рахунок нерозподіленого прибутку	441	442	
Покриття збитків іншим додатковим капіталом	425	442	
Покриття збитків зменшенням статутного капіталу	40	442	

Вважаємо такий підхід хибним, оскільки нарахування штрафних санкцій, пов'язане із зменшенням економічних вигод та збільшенням зобов'язань щодо їх погашення у майбутньому, а тому за економічним змістом наведені операції відносяться до витрат діяльності і не можуть бути класифіковані як один із напрямів використання прибутку.

2.6. Характеристика фінансової звітності стосовно відображення власного капіталу

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства. Порядок надання фінансової звітності користувачам визначається чинним законодавством. Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;

3.1. Здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;

- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства.

Для того, щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, вона повинна містити таку інформацію та дані про: підприємство, дату звітного та звітний період; валюту звітності та одиницю її виміру; відповідну інформацію щодо звітного та попереднього періоду; облікову політику підприємства та її зміни; консолідацію фінансових звітів; припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності; обмеження щодо володіння активами; участь у спільних підприємствах; випереджувальні помилки минулих років та пов'язані з ними коригування; переоцінку статей фінансових звітів; іншу інформацію, яка передбачена відповідними положеннями (стандартами).

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає:

- назву,

ВП НУБІП України "НАТІ" організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства;

- короткий опис основної діяльності підприємства;
- назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії;
- середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду.

ВП НУБІП України "НАТІ" Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його

показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого Положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

ВП НУБІП України "НАТІ" Готуючи фінансову звітність, необхідно дотримуватись відповідних вимог,

що закріплені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (рис.2.4.).

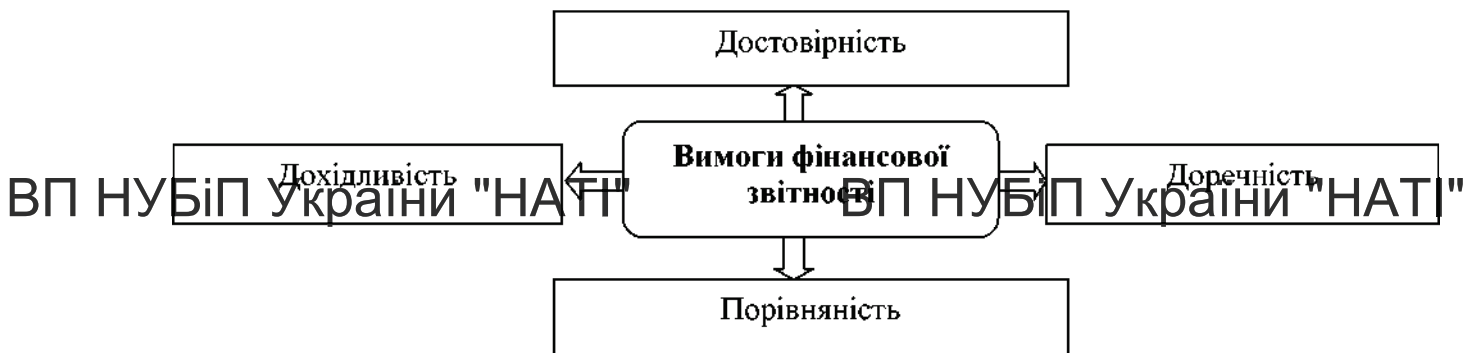

Рис. 2.4. Основні вимоги до фінансової звітності щодо власного капіталу

ВП НУБІП України "НАТІ" Квартальна фінансова звітність подається підприємствами не пізніше 25 числа місяця, що настає зазвітним кварталом, а річна — не пізніше 28 лютого наступного за звітним року.

ПСП «АГРО-ПЛЮС А. М.» складає форму 1 «Баланс», форму 2 «Звіт про фінансові результати», форму 3 «Звіт про рух грошових коштів», форму 4 «Звіт про власний капітал» форму 5 «Примітки до річної фінансової звітності»

Форми звітності складаються як за рік, так і за квартали. Також підприємство складає квартальний та річний звіт, де наявна вся інформація про підприємство, про засновників, учасників, власників акцій, посадових осіб, чисельність працюючих, відомості про цінні папери емітента, опис бізнесу, інформацію про

майновий стан та фінансово-господарську діяльність підприємства, фінансову звітність, складену за національними та міжнародними стандартами, копії протоколу загальних зборів емітента та аудиторських висновок.

Баланс, як фінансовий звіт, відображає узагальнену побудовану за стандартизованою формою інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал станом на кінець останнього дня звітного періоду (кварталу, півріччя, 9 місяців року). Складові власного капіталу відображаються у першому розділі пасиву Балансу відповідно до класифікації НП(С)БО 1 станом на початок і кінець звітного періоду [44].

Перший розділ пасиву Балансу включає наступні складові власного капіталу: статутний капітал, додатково вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (додатковий), неоплачений капітал та вилучений капітал (табл.2.15).

Більш детальна інформація про складові власного капіталу та рух окремих його частин наводиться у Звіті про власний капітал. Згідно з чинним законодавством звіт про власний капітал складається один раз на рік підприємства у всіх форм власності за винятком малих підприємств, бюджетних установ, банків та представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Таблиця 2.15

Складові розділу пасиву Балансу

Назва статті	Код ряд.	Визначення статей згідно з НП(С)БО 1
1	2	3
I. Власний капітал		
Зареєстрований капітал (пайовий капітал)	1400	У статті «Зареєстрований капітал» наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства (або «Пайовий капітал»), у ньому наводиться сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	У статті «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» вказується інформація про розмір внесків, які надходять для формування оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу за умови, що інформація відповідає ознакам суттєвості.

Капіталу дооцінках	1405	У статті «Капітал у дооцінках» наводиться сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів
Додатковий капітал	1410	У статті «Додатково вкладений капітал», підприємства відображають у цій статті суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал
Емісійний дохід	1411	У статті «Емісійний дохід» відображається сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їх номінальну вартість
Накопичені курсові різниці	1412	У статті «Накопичені курсові різниці» відображаються накопичені курсові різниці. Підприємство їх розраховує, якщо виникає дебіторська заборгованість або зобов'язання за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі
Резервний капітал	1415	У статті «Резервний капітал» наводиться сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	У статті «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» відображається або сума прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу
Неоплачений капітал	1425	У статті «Неоплачений капітал» відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу
Вилучений капітал	1430	У статті «Вилучений капітал» господарські товариства відображають фактичну собівартість акцій власної емісії або часток викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу
Інші резерви	1435	У статті «Інші резерви» наводяться інші компоненти власного капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу

Цей звіт складається з метою відображення інформації про види власного капіталу підприємства та для розкриття і аналізу причин, які спричинили його зміни (збільшення, зменшення) протягом звітного періоду.

Звіт про власний капітал складається по закінченні року на підставі бухгалтерського обліку. Порядок складання звіту про власний капітал полягає у послідовному заповненні граф та рядків даної форми. При заповненні граф

розкривається інформація про структуру власного капіталу, а рядків - залишки за кожною складовою капіталу на початок та кінець року, а також зміни у капіталі за рахунок різних факторів - коригування залишку на початок року, переоцінка активів, розподіл прибутку, внески учасників та вилучення капіталу, інші зміни в капіталі.

В Звіті про власний капітал суми, зменшуючи статті власного капіталу (з наведення граф), "наводять в дужках, до річного звіту «Звіт про власний капітал» додають у вигляді двох таблиць - за звітний період та за попередній період. Це дає можливість проводити аналіз інформації про зміни капіталу. Звіт про власний капітал складають після заповнення Балансу, Звіту про фінансові результати та рух грошових коштів.

ВП НУБіП України "НАТІ" У звіті про власний капітал відображається наступна інформація: **ВП НУБіП України "НАТІ"**

- величина зміни облікової політики і виправлення суттєвих помилок, відображаються як коригування початкового сальдо нерозподіленого прибутку минулого року;

- збільшення або зменшення величини власного капіталу за рахунок

ВП НУБіП України "НАТІ" переоцінки основних засобів та інших активів; **ВП НУБіП України "НАТІ"**

- чистий прибуток (збиток) звітного періоду; розподіл прибутку, його спрямування до статутного капіталу та резервного капіталу;

- відображення збільшення статутного капіталу та зміни неоплаченого капіталу в результаті дебіторської заборгованості учасників за внесками до

ВП НУБіП України "НАТІ" статутного капіталу; **ВП НУБіП України "НАТІ"**

- відображення зменшення власного капіталу внаслідок виходу учасника, викупу чи анулювання викуплених акцій, зменшення номінальної вартості акцій або з інших причин;

- інші зміни в капіталі, зокрема, списання невідшкодованих збитків, зміна

ВП НУБіП України "НАТІ" вартості акцій в результаті реорганізації юридичної особи; **ВП НУБіП України "НАТІ"**

Перелік та зміст статей Звіту поданий у табл.2.16.

Однак, незважаючи на велику кількість розділів звіт про власний капітал не містить достатньо необхідної інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Усі підприємства повинні розкривати у примітках до фінансових звітів

ВП НУБіП України "НАТІ" призначення та умов використання кожного елементу власного капіталу (крім **ВП НУБіП України "НАТІ"** статутного капіталу).

Табл

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Зміст статей звіту про власний капітал

Стаття	Зміст статей
Залишок на початок року. Залишок на кінець року.	Суми власного капіталу наведені в балансі відповідно на початок і на кінець звітного періоду
Зміна облікової політики	Суми коригувань, передбачені П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових змінах».
Виправлення суттєвих помилок і інші зміни	Як правило, показана у звітності сума прибутку за звітний період та сума нерозподіленого прибутку не змінюється за винятком деяких ситуацій, коли, наприклад: 1) виявлені суттєві помилки, що призвели до необхідності змінити показники попередніх років, у зв'язку з тим, що наведені раніше дані не можуть вважатися достовірними. 2) відбулася зміна облікової політики попередніх періодів, чи таких, що призвели до змін у статті «Нерозподілений прибуток».
Скоригований залишок	Залишок власного капіталу на початок звітного періоду після введення відповідних коригувань.
Переоцінка активів	Наводяться дані, які відображають збільшення або зменшення власного капіталу в результаті переоцінки основних засобів та інших активів у порядку передбаченому відповідним П(С)БО.
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	Сума чистого прибутку (збитку) зі звіту про фінансові результати
Розподіл прибутку	Наводяться дані, які відображають розподіл прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного або резервного капіталу
Внески учасників	Наводяться дані про збільшення статутного капіталу та зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу
Вилучення капіталу	Наводяться дані про зменшення власного капіталу внаслідок виходу учасника, викупу чи анулювання викуплених акцій, зменшення номінальної вартості акцій та інших причин.
Інші зміни в капіталі	Дані про всі інші зміни власного капіталу, що не були включені до попередніх статей, зокрема списання невідшкодованих збитків
Разом зміни в капіталі	Підсумок змін у власному капіталі за звітний період, що визначається як сума скоригованого залишку власного капіталу на початок року та всіх змін протягом звітного року внаслідок переоцінки активів, використання чистого прибутку.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Акціонерні товариства наводять у примітках до фінансових звітів

інформацію:

- загальну кількість та номінальну вартість акцій, на які передбачається здійснити передплату;

- загальну кількість та номінальну вартість акцій, на які здійснена

ВП НУБІП України "НАТІ" передплата у порівнянні із передбаченими величинами

- загальну кількість та номінальну вартість акцій, на які здійснена передплата у порівнянні із передбаченими величинами;

- загальну суму коштів, одержаних в ході передплати на акції, у такому розрізі:

ВП НУБІП України "НАТІ" всі грошові кошти, внесені як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;

- вартісна оцінка майна, внесеного як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;

- загальну суму іноземної валюти, внесеної як плата за акції, із зазначенням кількості акцій та курсу, за яким валюту зараховано в обліку;

ВП НУБІП України "НАТІ" номінальна вартість акцій;

- зміни протягом звітного періоду у кількості акцій, що перебувають в обігу;
- права, привілеї та обмеження, пов'язані з акціями, в тому числі обмеження щодо розподілу дивідендів та повернення капіталу;
- акції, що належать самому товариству, його дочірнім і асоційованим

ВП НУБІП України "НАТІ" підприємства

Всі інші підприємства наводять у Примітках до фінансової звітності таку інформацію щодо власного капіталу:

- розподіл часток статутного капіталу між власниками;
- права, привілеї або обмеження щодо цих часток;

ВП НУБІП України "НАТІ" склад часток власників у статутному капіталі

В зв'язку з вище наведеними зауваженнями пропонуємо у примітках до фінансової звітності додатково розкривати інформацію по формуванню емісійного доходу, операцій з власними акціями, використання резервного капіталу та нерозподіленого прибутку (збитку).

ВП НУБІП України "НАТІ" така додаткова інформація підвищить якість фінансової звітності та

задовольнить потреби внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Таблиця 2.17

Взаємозв'язок між документальним відображенням складових власного капіталу, рахунками обліку та звітністю

Документальне відображення	Рахунки		Відображення у фінансовій звітності		
	код	назва	Складова власного капіталу	Форма № 1	Форма № 4
Статут підприємства, договір засновників, довідки та розрахунки бухгалтерії	401	Статутний капітал	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3
Накладні, виписки банку, довідки бухгалтерії	402	Пайовий капітал			
Договір засновників, довідки та розрахунки бухгалтерії	403	Інший зареєстрований капітал			
Договір засновників, довідки та розрахунки бухгалтерії	404	Внески до незареєстрованого капіталу			
Договір засновників, довідки бухгалтерії, акти переоцінки, рішення зборів засновників	411	Дооцінка (уцінка) основних засобів	Капіталу дооцінках	1405	4
	412	Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів			
	413	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів			
	414	Інший капітал у дооцінках			
Договір засновників, акт приймання-передачі основних засобів; довідки бухгалтерії, накладні, виписки банку, рішення зборів засновників	421	Емісійний дохід	Додатковий капітал	1410	5
	422	Інший вкладений капітал			
	423	Накопичені курсові різниці			
	424	Безоплатно одержані необоротні активи			
	425	Інший додатковий капітал			
Довідки бухгалтерії, виписки банку, договір засновників, рішення зборів засновників	43	Резервний капітал	Резервний капітал	1415	6
Довідки та розрахунки бухгалтерії	44	Нерозподілені прибутки(непокриті збитки)	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7

Касові ордери, виписка банку, довідки бухгалтерії	45	Вилучений капітал	Вилучений капітал	1430	9
Статут, довідки бухгалтерії, касові ордери, договір засновників, накладні	46	Неоплачений капітал	Неоплачений капітал	1425	8

Необхідними елементами забезпечення формування достовірних даних для фінансової звітності є погодження розділів облікової політики відносно власного капіталу з іншими розділами. Для підприємств із значними інвестиціями з точки зору формування достовірної картини відносно власного капіталу необхідною є підтверджена незалежними аудиторами звітність дочірніх та асоційованих підприємств.

В таблиці 2.17 наведено взаємозв'язок між документами, якими відображається збільшення та зменшення складових власного капіталу, рахунки обліку складових власного капіталу та їх елементів, а також відображення даних про складові власного капіталу у формах фінансової звітності.

Дослідження взаємозв'язку між документами, якими відображаються збільшення та зменшення складових власного капіталу, рахунки обліку складових власного капіталу та їх елементів, а також відображення даних про складові власного капіталу у формах фінансової звітності дає змогу уникнути помилок під час складання облікових регістрів різних рівнів шляхом правильного узгодження інформаційного забезпечення.

Знання та раціональне використання досвіду іноземних виробників дадуть змогу вітчизняним підприємствам уникнути помилок, скоєних іноземними представниками економічних співтовариств, і застосовувати тільки методики, що сприяють удосконаленню процесів формування та використання власних ресурсів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1. Міжнародний досвід обліку і відображення у звітності власного капіталу

Згідно з міжнародними стандартами щодо обліку формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах, можна зазначити, що на сьогодні існує низка проблем, а саме:

- відсутність нормативних і методичних указівок щодо організації обліку власного капіталу;

- відсутність аналітичного обліку по різних складових власного капіталу;

- нерегламентованість обліку виплат (наказ про облікову політику підприємства) у разі виходу з товариства;

- невизначеність інформації про власний капітал у наказі про облікову

- політику;

- неврахування впливу економічних чинників (наприклад, інфляції) на величину власного капіталу;

- відсутність конкретного стандарту для обліку власного капіталу підприємства;

- некоридність прийнятного співвідношення величини кредитів власного капіталу.

Одним із найскладніших питань, які з'являються із прийняттям фінансово-економічних рішень, є вибір більш ефективної структури власного капіталу, що передбачає прийнятне співвідношення залучених і власних джерел. Для вирішення цих завдань на підприємстві необхідно на певних етапах розвивати і поєднувати управлінський і бухгалтерський облік.

Динамічний процес глобалізації національної економіки в напрямку наближення до євроспільноти, формування нового механізму господарювання

породжує низку проблем, які потребують невідкладного вирішення. У зв'язку з

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

даним виникає потреба в нових засобах і методах організації фінансово-господарської діяльності підприємств, адекватних світовій практиці. Основою підприємницької діяльності є формування та використання власного капіталу як важливого показника фінансової стійкості підприємства, елемента його економіко-правової діяльності, який прискорює розвиток бізнесу і міжнародних

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

виробників відносин, визначає ефективну роботу підприємств, вивчення міжнародного досвіду обліку власного капіталу та відображення його у звітності.

Важливим етапом вивчення міжнародного досвіду обліку власного капіталу є дослідження його складових. Щодо структури власного капіталу зарубіжних країн, то вона неоднакова. Зокрема, у Великобританії до власного капіталу

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

включаються суми акціонерного капіталу та звичайними акціонерами та довгострокову заборгованість. У США до власного капіталу входить: внесений (сплачений) капітал, нерозподілений дохід (накопичена сума доходу за вирахуванням усіх збитків та дивідендів, виплачених акціонерам), акціонерний капітал (суми інвестицій акціонерів і нерозподіленого доходу).

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

До складу власного капіталу у Франції відносять: Учасники внесок до акціонерного капіталу, що є постійною заборгованістю по відношенню до власника, фінансовий результат, резерви. Власний капітал у Німеччині складається зі статутного капіталу, резервного капіталу, передбаченого прибутку (збитку) на наступний рік, річного надлишку (річного збитку). У Польщі власний

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

капітал складається з статутного капіталу, неоплаченого капіталу, додаткового капіталу, резервів на переоцінку активів, іншого резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, чистого прибутку або збитку фінансового року [8, с. 286-296].

Варто зазначити, що у світовій обліковій практиці власний капітал також

ВП НУБІП України "НАТІ" **ВП НУБІП України "НАТІ"**

класифікують на вкладений (інвестиційний) капітал та зароблений капітал. Національні стандарти також виділяють дві групи власного капіталу: вкладений (інвестиційний) капітал, накопичений капітал. Як бачимо, відмінності існують у структурі власного капіталу зарубіжних підприємств в порівнянні із складовими

даного об'єкту обліку господарюючих суб'єктів України. В основному, це відображає найпоширенішу організаційно-правову форму економічних теренах зарубіжжя є акціонерні товариства, та, як наслідок, найвагоміша частка власного капіталу - акціонерний капітал.

В продовження вивчення міжнародного досвіду обліку власного капіталу, розглянемо особливості відображення його складових на рахунках бухгалтерського обліку в різних країнах світу.

План рахунків, який використовують підприємства у Польщі для ведення бухгалтерського обліку складається з 9 класів (0-8). Для обліку власного капіталу використовують рахунки класу 8: 80 «Засновницький капітал» (801 «Статутний капітал», 802 «Додатковий капітал», 803 «Резерви», 804 «Фонд переоцінки», 806 «Резервний капітал»).

На відміну від Польщі, для обліку власного капіталу в Україні є один основний рахунок, який, водночас, поділяється на субрахунки за видами капіталу. В Україні ж, для обліку видів капіталу, таких як, наприклад, додатковий, резервний, існують окремі синтетичні рахунки бухгалтерського обліку, що, загалом є позитивно, оскільки дає змогу отримувати детальнішу інформацію щодо окремих складових власного капіталу. Особливістю 8 класу дану рахунків також є те, що поряд із рахунками капіталу та спеціальних фондів передбачено рахунки, на яких обліковується фінансовий результат та податок на дохід, інші зобов'язання та покриття з фінансового результату (рахунок 86).

Значно детальніше облік власного капіталу ведеться у Республіці Молдова. Ця випливає з розширеного плану рахунків Молдови. Для обліку власного капіталу призначені рахунки класу 3 «Власний капітал», що містить наступні синтетичні рахунки: 31 «Статутний і додатковий капітал» та субрахунки: 311 «Статутний капітал» (3111 «Статутний капітал», 3112 «Прості акції», 3113 «Привілейовані акції», 3114 «Вклади», 3115 «Паї»), 312 «Додатковий капітал», 313 «Неоплачений капітал», 314 «Незарезервовані капітал»; 32 «Резерви» та субрахунки: 321 «Резерв по законодавству», 322 «Резерв по статуту», 323 «Інші резерви»; 33 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» з субрахунками; 34 «Неоплачений капітал» з субрахунками; 35

«Підсумковий фінансовий результат».

ВП НУБІП України "НАТІ" Вважаємо, що на відміну від Плану рахунків Республіки Молдова, статутний і додатковий у вітчизняному плані рахунків представлений окремими субрахунком 401 «Статутний капітал» та рахунком 42 «Додатковий капітал». Також в Плані рахунків України для обліку вилученого капіталу представлений синтетичний рахунок 45 «Вилучений капітал», тоді як в Молдові

ВП НУБІП України "НАТІ" використовується субрахунок 315 «Вилучений капітал», але в Україні згаданий рахунок значно розширений аналітичними рахунками (451 «Вилучені акції», 452 «Вилучені вклади і паї», 453 «Інший вилучений капітал»). Досліджуючи план рахунків Республіки Молдови, слід звернути увагу на рахунок, призначений для обліку резервного капіталу. На наш погляд, доречним було для рахунку 43

ВП НУБІП України "НАТІ" «Резервний капітал» вітчизняного плану рахунків на класифікації де створюється резервний капітал, виділяти відповідні субрахунки для обліку суми резервів: 431 «Резервний капітал встановлений законодавством», 432 «Резервний капітал встановлений статутом».

План рахунків Республіки Казахстан складається з 8 розділів та 51 субрахунку. Для обліку власного капіталу у даному плані рахунків визначений розділ 5 «Капітал та резерви», що містить 7 синтетичних рахунків та 15 субрахунків: 5000 «Статутний капітал» (5010 «Привілейовані акції», 5020 «Прості акції», 5030 «Вклади і паї»); 5100 «Неоплачений капітал» (містить 4 субрахунки); 5200 «Викуплені власні інструменти капіталу»; 5300 «Емісійний дохід»; 5400 «Резерви» (містить 6 субрахунків); 5500 «Перозбалансований прибуток (непокритий збиток)» (містить 2 субрахунки); 5600 «Підсумковий прибуток (підсумковий збиток)».

Якщо порівнювати такий клас рахунків з вітчизняним класом 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», то слід відзначити, що для покращення обліку статунного капіталу в акціонерних товариствах України, можливо, субрахунок 401 «Статутний капітал» доповнити аналітичними рахунками «Привілейовані акції» та «Прості акції» для обліку сумарної номінальної вартості емітованих простих акцій товариства, що дасть змогу диференціювати інформацію про окремі частини

статуного капіталу акціонерних товариств. Щодо додаткового та вилученого

капіталу, вважаємо, що в вітчизняній бухгалтерській практиці ці види капіталу подані детальніше.

Дещо схожий до вітчизняного класу рахунків, призначеного для обліку власного капіталу, розділ 7 «Джерела власних засобів» Плану рахунків Республіки Білорусь. Він складається з таких рахунків: 80 «Статутний капітал», 81 «Власні

акції (частки)», 82 «Резервний капітал», 83 «Додатковий капітал», 84 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)», 86 «Цільове фінансування».

Ідентичний до розділу 6 Плану рахунків Білорусі, клас рахунків, призначений для обліку власного капіталу Росії, а саме розділ 7 «Капітал». Вважаємо, що як в Білорусії так і в Росії класи призначені для обліку капіталу дещо спрощені і не

двоє з України дефіцитований облік складових власного капіталу та цільового фінансування, що, відповідно, веде до отримання неповної та неструктуризованої інформації щодо їх стану.

В багатьох країнах англо-американської системи обліку (близько 30) відсутній єдиний план рахунків. Адміністрація компаній та їх бухгалтерський

персонал формують найбільш прийнятний для себе план рахунків (Канада, США, Великобританія, Естонія, Японія тощо). Кожний рахунок має ідентифікаційний

номер. Зокрема, США в простому плані рахунків виділяють два розділи для обліку капіталу: Фондові рахунки для індивідуальних підприємців та партнерств (Equity Accounts for sole proprietorships and partnerships): 300 Капітал власника (Owner's

Capital) (300 Власний капітал); Фондові рахунки для корпорацій (Equity Accounts for corporations): 300 Привілейовані акції, 310 Звичайні акції, 320

Додатковий капітал, 330 Нерозподілений прибуток, 350

Викуплені в акціонерів [1].

Зважаючи на класифікацію та облікове відображення власного капіталу різних країн світу, можна констатувати той факт, що в зарубіжній практиці

поняття капіталу здебільшого розглядається відносно акціонерних компаній.

Таким чином, при відображенні власного капіталу у звітності має місце деталізація інформації стосовно емісії акцій, операцій з власними викупленими

акціями, опціонів на акції та ін. Для задоволення потреб користувачів щодо такого

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
виду інформації формується Звіт про зміни у власному капіталі (Statement of changes in shareholders' equity).

Відповідно до МСФЗ 1 підприємство має подавати звіт про зміни у власному капіталі, у якому наводиться: чистий прибуток або збиток за певний період; кожна стаття доходів та витрат, прибутку або збитку (яка визнається у складі власного

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
капіталу) і гроші на суму за цими статтями кумуляційні відкориговані

політиці та виправлення суттєвих помилок, розглянутих згідно з базовими підходами в МСБО 8 «Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці»; капітальні операції з власниками та виплати дивідендів; сальдо накопиченого прибутку (збитку) на початок певного періоду та

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
на дату балансу, та інші зміни за період; утворення окремо облікової частоти

кожного класу власного капіталу, премії за акціями та всі забезпечення на початок і на кінець періоду.

Порівняння відображення інформації про наявність і рух власного капіталу у фінансовій звітності, що діє нині та у тій, що передувала їй, наведено у таблиці

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

На основі даних таблиці 3.1 можна стверджувати, що в Україні відбулись зміни у відображенні інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності. У власному капіталі підприємства, згідно зі змінами, виділяють нові складові: зареєстрований капітал і капітал в дооцінках. Тобто відбувається гармонізація

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
класифікації власного капіталу відповідно до міжнародної практики, що виділяє

вкладений й нагромаджений капітал [21, с. 54].

Інтеграційні процеси вимагають пошуку єдиної мови господарювання, що дасть змогу співпрацювати суб'єктам економіки різних країн світу. Це стосується і ведення обліку власного капіталу, як основи функціонування будь-якого

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
підприємства. Вивчивши міжнародні аспекти класифікації власного капіталу та

вітчизняну практику, можна виділити первинний і нагромаджений капітал.

Існують певні відмінності і у відображенні складових власного капіталу на рахунках бухгалтерського обліку зарубіжжя і національного плану, оскільки в

закордонній практиці найрозповсюдженішиме акціонерний капітал.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ" ^{Таблиця 3}

Зміни щодо відображення інформації про наявність і рух власного капіталу у фінансовій звітності в Україні*

Шифр синтетичного рахунка		401	402	42	43	44	45	46	47	48	49
Номер рядка у Балансі (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1)	попередній варіант	300	310	320, 330	340	350	370	360	400, 401	420	415, 416
	діє	1400	1400	1405	1415	1420	1430	1425	1650	1525	1435
Номер рядка у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи) (ф. № 2)	попередній варіант	-	-	-	-	220	-	-	-	-	-
	діє	-	-	2400, 2405	-	2350	-	-	-	-	-
Номер рядка у Звіті про рух грошових коштів (ф. № 3)	попередній варіант	310	310	310	310	-	-	-	030	-	-
	діє	3300	3300	3300	3300	-	-	-	-	-	-
Номер графи в Звіті про власний капітал (ф. № 4)	попередній варіант	3	4	5,6	7	8	1	9	-	-	-
	діє	3	3	4,5	6	7	9	8	10	-	-
Номер рядка у Примітках до річної фінансової звітності	попередній варіант	-	-	-	-	-	-	-	710, 720, 740,	084, 266	-
	діє	-	-	-	-	-	-	-	710, 720, 740, 750	084, 266	-

*Джерело: розробка автора

Нині відбувається процес гармонізації вітчизняних та міжнародних стандартів обліку, що підтверджує зміна інформації про наявність фінансової звітності, зокрема і Звіту про власний капітал. Проте, на шляху поєднання міжнародного та вітчизняного досвіду виникають перешкоди пов'язані з методичними та організаційними особливостями ведення обліку в Україні. Саме ці проблеми потребують подальшого дослідження та усунення, з метою виходу вітчизняної економіки на міжнародну арену бізнесу.

3.2. Удосконалення обліку додаткового капіталу

У товариствах додатково вкладений капітал може формуватися в сумі

додатково внесених засновником вкладів понад величину зареєстрованого розміру

статутного капіталу; а також у результаті зміни фінансової вартості фінансових вкладів пропорційно часті інвестора у капіталі об'єкта інвестування.

Господарським законодавством України передбачено, що в установчих документах товариств з обмеженою відповідальністю засновники можуть обумовлювати можливість здійснення додаткових внесків у діяльність емітента

корпораційних прав, а розмір, форми і порядок внесення додаткових вкладів є компетенцією загальних зборів учасників. При цьому, статтею 51 Закону України «Про господарські товариства» передбачено, що зміна вартості майна, внесеного як вклад, та додаткові внески учасників не впливають на розмір їх частки у статутному капіталі, вказаній в установчих документах товариства, якщо інше не

передбачено установчими документами [17].

Додаткові вклади понад зареєстрований розмір статутного капіталу не впливають на виплату дивідендів засновникам та можуть передаватися ними у господарську діяльність суб'єкта підприємництва на поворотній чи безповоротній основі. Задля визначення характеру таких внесків оформляється протокол

засідання зборів засновників, в якому зазначається мета оформлення суб'єкта господарювання; форма та розмір внесків у розрізі засновників; строки, умови внесення і повернення вкладів тощо. Важливість обумовлення термінів повернення вкладів пояснюється їх оподаткуванням, адже за податковим законодавством додаткові внески засновників є фінансовою допомогою, яка

повертається на поворотну та поворотну. У відповідності до норм Податкового кодексу України сума безповоротної фінансової допомоги, отримана платником податку у звітному податковому періоді, включається до складу доходів при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток. Водночас, при отриманні поворотної фінансової допомоги від засновника, який має статус

платника податку на прибуток, діє особливий юридичний режим такої допомоги. Так, підпунктом 135.5.5 пункту 135.5 статті 135 Податкового кодексу України передбачено, що до складу інших доходів не включається сума поворотної фінансової допомоги, отримана від засновника/учасника (в тому числі

нерезидента) такого платника податку, у випадку повернення такої допомоги не

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Одержавши поворотну фінансову допомогу на термін, що перевищує 365 календарних днів, платник податку на прибуток зобов'язаний включити до складу доходу звітного періоду:

- суму поворотної фінансової допомоги - якщо засновник не є платником

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

на прибуток.

У випадку отримання та повернення поворотної фінансової допомоги в одному звітному кварталі, суми, зумовлені наведеними операціями, не

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

У разі виходу засновника, який надав поворотну фінансову допомогу, зі складу учасників товариства суму такої допомоги при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток слід включити до складу інших доходів за таких умов: 1) період повернення допомоги не перевищує 365 календарних днів з дня її отримання 2) сума допомоги повернена засновнику моментом його виходу. Разом з тим, на суму поверненої поворотної фінансової допомоги вибулому засновнику емітент корпоративних прав - платник податку на прибуток має право збільшити витрати звітного податкового періоду.

ВП НУБіП України "НАТІ" ВП НУБіП України "НАТІ"

Для відображення у бухгалтерському обліку інформації про додаткові внески засновників згідно з змінами розміру статутного капіталу (статті 291 передбачено використовувати субрахунок 422 «Інший вкладений капітал». Також на зазначеному субрахунку відображається різниця, отримана від викупу та подальшого перепродажу частки засновника товариства з обмеженою відповідальністю, за ціною, що відрізняється від номінальної вартості вкладу. При цьому, якщо на різниця збільшує залишок субрахунку 422 «Інший вкладений капітал», а негативна - зменшує розмір додаткового капіталу. У випадку недостатності сформованих джерел таку різницю відносять на збільшення суми використаного у звітному періоді прибутку, що обліковується на субрахунку 443

»Прибуток, використаний в звітному періоді».

ВП НУБіП України "НАТІ" Різниця, отримана при викупі частки засновника, є Доходами (втратами) від операцій з обліку власного капіталу, а тому повинні відображатися на рахунках 4 класу «Власний капітал та забезпечення зобов'язань». Водночас, наведена вище методика обліку визнаних різниць від перепродажу та списання викупленого в учасника вкладу не має під собою економічного підґрунтя, оскільки господарські

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"** вчасування за винятком акціонерних, на субрахунок 422 «Інший вкладений капітал» обліковують інший вкладений засновниками підприємств капітал, що перевищує статутний, та інші внески без рішень про зміни розміру статутного капіталу. Зазначене пояснюється тим, що за економічною сутністю операції із викупу вкладів в учасника товариства відрізняються від внесення засновниками

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"** додаткових ресурсів до статутного капіталу.

З цією метою вбачаємо за доцільне субрахунок 422 «Інший вкладений капітал» назвати «Додатково вкладений капітал та різниці від перепродажу і списання викуплених вкладів». А Інструкцію № 291 в частині субрахунка 422 доповнити текстом такого змісту: «На субрахунку 422 «Інший вкладений капітал»

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"** обліковують інший вкладений засновниками підприємств (включаючи товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески без прийняття рішення про зміну розміру статутного капіталу, визнані різниці в результаті проведення операцій з перепродажу та списання викуплених у засновників вкладів тощо».

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"** Далі розглянемо порядок обліку іншого додаткового капіталу вкладів, які відображаються накопичені курсові різниці та різниці, отримані в результаті перерахунку заборгованості засновників за внесками до статутного капіталу в іноземній валюті, а також вартість безоплатно одержаних необоротних активів. Змінами, внесеними до Інструкції № 291, передбачено інформацію про накопичені

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"** курсові різниці, які відображаються у складі власного капіталу та визначаються в іншому сукупному доході, узагальнювати на субрахунку 423 «Накопичені курсові різниці». Дана норма визначена пунктом 8 П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», у відповідності до якого курсові різниці, які виникають щодо дебіторської

заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за

ВП НУБІП України "НАТІ" межами України, потім здійснюється перерахунок заборгованості в національній валюті

перспективі, відображаються у складі іншого додаткового капіталу та відображаються в іншому сукупному доході [49]. При цьому, зазначену норму вважаємо необґрунтованою, адже операції, зумовлені визнанням курсових різниць щодо фінансових інвестицій, вкладених у господарську діяльність нерезидентів,

ВП НУБІП України "НАТІ" відним чином не пов'язані із формуванням та відновленням коштів "додатковий капіталу". А тому, визнані доходи чи витрати внаслідок здійснення таких операцій є окремими об'єктами обліку, що формують фінансовий результат звітного періоду.

При проведенні розрахунків із засновниками-нерезидентами важливе значення має порядок проведення перерахунку заборгованості внесків до статутного капіталу. У разі отримання внеску від таких засновників в іноземній валюті здійснюється перерахування одержаних внесків у валюту України під час оцінки вкладів за курсом НБУ на дату підписання установчих документів. При цьому, можуть виникнути курсові різниці між заборгованістю іноземних інвесторів з внесками до статутного капіталу на день підписання установчих документів і курсом валюти на день фактичного надходження внеску [18, с. 96].

ВП НУБІП України "НАТІ" У бухгалтерському обліку заборгованість засновників за внесками до статутного капіталу може мати різний характер:

якщо очікується внесення до статутного капіталу засновників грошових засобів, нематеріальних активів, запасів, то заборгованість засновників належить до немонетарної статті Балансу і, отже, перерахунку не підлягає;

ВП НУБІП України "НАТІ" якщо очікується отримання валютних коштів, то заборгованість засновників належить до монетарної статті Балансу і підлягає перерахунку як на дату здійснення розрахунків із засновниками-нерезидентами

[10, с. 102].

П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» передбачено інформацію про суми визнаних курсових різниць, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"

засновників, виражених в іноземній валюті при формуванні статутного капіталу,

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
в відображали у складі іншого додаткового капіталу. Листом
Міністерства фінансів України від 19.11.2013 року передбачено інформацію про
такі курсові різниці узагальнювати на субрахунку 425 »Інший додатковий капітал»
[78].

У бухгалтерському обліку заборгованість засновників за внесками до

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
статутного капіталу є дебетом корпоративних прав відображається за дебетом
рахунку 46 «Неоплачений капітал». Заборгованість, яка погашається
засновниками в іноземній валюті, перераховується на дату Балансу та дату
проведення розрахунків із засновником-нерезидентом. За умови зростання
валютних курсів збільшується розмір іншого додаткового капіталу за кредитом

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
субрахунку 425 «Інший додатковий капітал» в кореспонденції з кредитом рахунку
46 «Неоплачений капітал». І навпаки, якщо курси валют знизилися, то у системі
рахунків бухгалтерського обліку дана операція відображається за дебетом
субрахунку 425 «Інший додатковий капітал» в кореспонденції із кредитом рахунку
46 «Неоплачений капітал». Якщо ж визнана негативна курсова різниця в

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
результаті операцій заборгованості іноземного засновника за внеском до
статутного капіталу, що перевищує розмір іншого додаткового капіталу, то на таку
різницю зменшується значення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Листом Міністерства фінансів України від 17.11.2003 року передбачено, що

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
вартість безоплатно одержаних основних засобів і нематеріальних активів до
свіду українських інвестицій не включаються на рахунку «Капітальні
інвестиції» не відображаються [80]. А тому, вартість таких активів відноситься у
дебет рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» та
12 «Нематеріальні активи» у розрізі аналітичних рахунків в кореспонденції із
кредитом субрахунку 424 »Безоплатно одержані необоротні активи». В свою

ВП НУБІП України "НАТІ" ВП НУБІП України "НАТІ"
чергу докросовні витрати, понесені при отриманні та доведенні матеріальних і
нематеріальних необоротних активів до експлуатаційних характеристик
відображаються на рахунку 15 »Капітальні інвестиції» в розрізі відповідних
субрахунків із наступним списанням капіталізованих витрат на збільшення

балансової вартості отриманих довгострокових активів на безоплатній основі.

ВП НУБіП України "НАТІ" Пунктом 30 П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено, що нарахування

амортизації на об'єкти основних засобів відображається шляхом збільшення сум визнаних витрат за дебетом рахунків обліку витрат та суми нарахованого зносу за кредитом рахунка 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». В той же час, Листом Міністерства фінансів України щодо застосування пункту 30 П(С)БО 7

ВП НУБіП України "НАТІ" «Основні засоби» передбачено, що акціонерні товариства та товариства з

обмеженою відповідальністю, діяльність яких не спрямована на відновлення зарахованих на їх баланс житлових будинків та інших будівель, норму частини другої пункту 30 П(С)БО 7 «Основні засоби» можуть застосовувати в частині збільшення доходу за рахунок зменшення лише додаткового капіталу за умови, що

ВП НУБіП України "НАТІ" йде утворення (збільшення) пов'язане із зарахуванням цих об'єктів на баланс

товариства [79].

В своє чергу, Інструкцією № 291 передбачено, що дохід від безоплатно одержаних необоротних активів, які підлягають амортизації, визначається у сумі, пропорційній сумі амортизації відповідних активів одночасно з її нарахуванням, а

ВП НУБіП України "НАТІ" дохід від безоплатно одержаних земельних ділянок у рамках

сових інвестицій визнається при їх вибутті.

Таким чином, у бухгалтерському обліку одночасно із нарахуванням амортизації на такі об'єкти зменшується інший додатковий капітал (дебет субрахунка 424 «Безоплатно одержані необоротні активи») та визнається дохід

ВП НУБіП України "НАТІ" іншої звітності діяльності (кредит субрахунка 74 «Доходи від безоплатно

одержаних активів»). При цьому, слід врахувати, що суми визнаного доходу та нарахованого зносу на об'єкти основних засобів, одержані на безоплатній основі можуть відрізнятися на вартість понесених додаткових витрат, пов'язаних з отриманням та доведенням безоплатно одержаних основних засобів до стану

ВП НУБіП України "НАТІ" належного технічного використання **ВП НУБіП України "НАТІ"**

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

В умовах не стабільної економіки, задля збереження стійкості розвитку діяльності, підприємству необхідно приділяти велику увагу управлінню власним капіталом. Власний капітал відіграє головну роль при створенні, функціонуванні та розвитку підприємства. Він являється одним із найважливіших фінансових

ВП НУБіП України "НАТІ"

показників, адже є безстроковою та початковою основою фінансування діяльності підприємства, крім того джерелом погашення збитків.

Проведені дослідження дозволили зробити наступні висновки:

1. Аналіз економічної літератури свідчить про неоднозначність трактування поняття «власний капітал». Дослідивши різні підходи, ми стверджуємо, що

ВП НУБіП України "НАТІ"

власний капітал це фінансові засоби окремого суб'єкта господарювання, які належать йому на правах власності і використовуються для формування певної частини його активів.

2. Виходячи з результатів дослідження функцій власного капіталу встановлено, що вітчизняні та зарубіжні вчені виділяють такі основні функції:

ВП НУБіП України "НАТІ"

гарантійну; довгострокового фінансування; розподілу доходу; індивідуальну; основоположну; самостійності влади; кредитоспроможності; фінансування ризику; компенсації понесених збитків; регулятивну; організаційну; довготермінового кредитування; захисну; управління та контролю.

3. На сьогодні в Україні операції із власним капіталом є недостатньо

ВП НУБіП України "НАТІ"

регульовані. При цьому від повного та чіткого правдоподібного регулювання обліку власного капіталу на пряму залежить достовірність забезпечення обліковою системою даними та у заповненні інформацією про стан і рух власного капіталу; раціональна організація контролю за правильністю та закономірністю формування власного капіталу, розподілу прибутку за

ВП НУБіП України "НАТІ"

власними підприємствами і фондами; своєчасність повного відображення розміру та усіх змін власного капіталу, що впливає на своєчасність отримання достовірної інформації для управління структурою капіталу підприємства в цілому.

ВП НУБІП України "НАТІ" 4. Успіх показника власний капітал для підтримання нормального фінансового стану підприємства настільки значуща, що він отримав законодавче підтвердження в Цивільному кодексі України, зокрема в частині вимог щодо співвідношення статутного капіталу та чистих активів господарських товариств.

5. Структура власного капіталу визначається на основі джерел формування

ВП НУБІП України "НАТІ" основними джерелами виступають вкладений та **ВП НУБІП України "НАТІ"** вкладений капітал, які незалежно від організаційно-правової форми формують основу власного капіталу.

6. Власний капітал поділяється на зареєстрований (статутний і пайовий), незареєстрований (резервний, додатковий), нерозподілений прибуток **ВП НУБІП України "НАТІ"** (непокритий збиток), дорігуючи складові **ВП НУБІП України "НАТІ"** (неоплачений капітал і вироджений капітал).

7. Формування облікової політики за складовими власного капіталу має велике значення для підприємств різної величини, усіх форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності. Значною мірою від уміло **ВП НУБІП України "НАТІ"** формування облікової політики буде залежати ефективність **ВП НУБІП України "НАТІ"** поточною господарською діяльністю підприємства і, що надзвичайно важливо, стратегія його розвитку на перспективу.

8. Подальше становлення ринкових умов господарювання та глобалізація економіки на макрорівні зумовлюють необхідність формувати й удосконалювати **ВП НУБІП України "НАТІ"** облікову політику на кожному підприємстві. **ВП НУБІП України "НАТІ"**

9. Господарські операції відображаються в бухгалтерському обліку тільки за наявності первинного документа. На операції, для яких немає стандартизованих бланків типових форм первинних документів, оформляється бухгалтерська довідка, використання якої, на законодавчому рівні, передбачено

ВП НУБІП України "НАТІ" лише для управління помилкою в облікових **ВП НУБІП України "НАТІ"** реєстрах, яка наводиться в бухгалтерській довідці для інших операцій, неповною мірою висвітлює їх суть та методику розрахунку відображених в них сум. З метою усунення таких невідповідностей у роботі розглянуто найбільш типові операції,

що трапляються на підприємствах різних форм власності і пропонуються форми

ВП НУБІП України "НАТІ" могли оформлятися для обліку повного відображення

їх суті. Водночас документування, як важливий методологічний прийом бухгалтерського обліку, потребує подальшого дослідження щодо так званих нетипових операцій в бухгалтерському обліку.

10. Для обліку капіталу підприємства, створення різних резервів та

ВП НУБІП України "НАТІ" використовуються в рахунку класу

11. За вимогами нормативно-правових актів з ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності додатковий капітал є елементом як вкладеного (інвестованого), так і накопиченого власного капіталу. У відповідності до наведеного, вважаємо за доцільне операції, віднесені до

ВП НУБІП України "НАТІ" розмежувати між оборотним класифікаційним групами

власного капіталу в залежності від сутності складових такого капіталу.

При цьому, додатковий капітал слід трактувати як «інший вкладений капітал» та «інший накопичений капітал». До першого відносяться вклади засновників понад розмір зареєстрованого статутного капіталу та операції,

ВП НУБІП України "НАТІ" власного капіталу результатом

формування й зменшення значення статутного капіталу (емісійний дохід, додаткові вклади засновників, різниці за операціями з перепродажу та списання викуплених вкладів), а до другого - вартість отриманих необоротних активів на безоплатній основі, суми одержаної безповоротної фінансової допомоги, визнані

ВП НУБІП України "НАТІ" статутного капіталу в іноземній валюті.

статутного капіталу в іноземній валюті.

Вважаємо, що отримані різниці з викупу часток засновників, які виходять зі складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю, мають відображатися на субрахунку 422, а тому такий субрахунок доцільно

ВП НУБІП України "НАТІ" «додатково вкладений капітал та різниці при продажу і

списання викуплених вкладів». З метою забезпечення достовірного розкриття облікової інформації про такі різниці в Робочому плані рахунків бухгалтерського обліку товариствам з обмеженою відповідальністю слід передбачити відкриття

до субрахунку 422 наступних аналітичних рахунків: 4221 «Додаткові внески зааспонування» (понад зареєстрований статутний капітал) та 4222 «Різниця з операціями з перепродажу та списання викуплених вкладів».

12. Сьогодні на практиці доволі незначна частина підприємств створює резервний капітал, що проявляється певним нерозумінням власників ролі резервного капіталу в управлінні активами підприємства. При отриманні збитків підприємства не враховуються своєрідного «буфера», що здійснює негативний вплив. На нашу думку, розмір резервного капіталу необхідно коригувати, враховуючи інфляційні процеси, а також не обмежуватися законодавчо встановленим рівнем резервного капіталу, а розраховувати його із можливих реальних потреб. Надалі залишаються не вирішеними до кінця питання, що стосуються розміру та складових резервного капіталу різних родів, а також потреби та визначення величини резервного капіталу для підприємств, стосовно яких законодавчо не визначена обов'язковість створення такого капіталу.

13. Досконала система складання фінансової звітності повинна базуватись на доступній деталізованій інформації про рахунки підприємства. Для цього необхідним є застосування додаткових субрахунків або аналітики, пристосованої до особливостей діяльності підприємства.

Необхідними елементами забезпечення формування достовірних даних для фінансової звітності є погодження розділів облікової політики відносно власного капіталу з розділами. Для підприємств із зв'язаними підприємствами з точки зору формування достовірної картини відносно власного капіталу необхідною є підтверджена незалежними аудиторами звітність дочірніх та асоційованих підприємств.

14. На сьогодні питання про складання фінансової звітності для підприємств з власним капіталом відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності є актуальним. В Україні, на нашу думку, слід застосувати практику Великобританії щодо розкриття інформації у фінансовій звітності про резервний капітал, що забезпечить прийняття більш ефективних

управлінських рішень та особливостей формування резервів і розподілу

податкових платежів учасі, що дозволить підприємствам протидіяти стресу до кредиту підтримувати показники прибутку на оптимальному для них рівні.

ПСП «АГРО-ПЛЮС А.М.» складає і оприлюднює всю, визначену законодавством, фінансову звітність. Підприємство складає форму 1 «Баланс», форму 2 «Звіт про фінансові результати», форму 3 «Звіт про рух грошових

коштів», форму 4 «Звіт про власний капітал», форму 5 «Звіт про результати фінансової звітності». Форми звітності складаються як за рік, так і за квартали.

15. Існують відмінності в складі та структурі власного капіталу за національними стандартами обліку та міжнародними стандартами. Зокрема, на нашу думку, тому що поняття власного капіталу в міжнародній практиці

розглядається з основному стосовно акціонерних компаній та національні є найбільш зацікавленими особами у повній інформації про капітал.

16. Інтеграційні процеси вимагають пошуку єдиної «мови господарювання», що дасть змогу співпрацювати суб'єктам економіки різних країн світу. Нині відбувається процес гармонізації вітчизняних та міжнародних

стандартів обліку. Проте, на шляху поєднання міжнародного та вітчизняного досвіду виникають перешкоди, пов'язані з методичними та організаційними

особливостями ведення обліку в Україні. Саме ці проблеми потребують подальшого дослідження та усунення, з метою виходу вітчизняної економіки на міжнародну арену бізнесу.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

1. Chart of accounts. Available at: <http://www.accountingcoach.com/chart-of-accounts/explanation>

2. Антология экономической классики: Т. Мальтус, Д. Кейнс, Ю. Ларин / [сост., авт. предисл. И. А. Столяров]. - М. : Эконов : Ключ, 1993. - 475 с.

3. Беккер Й. Менеджмент процессов / Й. Беккер, Л. Вилков, В.Таратухин.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

4. Білоусов М. О. Генезис категорії «капітал»: економічна та облікова інтерпретація / М. О. Білоусов // Вісник Житомирського держ. технол. ун-ту. Сер. Економічні науки. - 2011. - № 1 (55). - С. 18-26.

5. Богачева Г. Н. О многообразной трактовке категории «капитал» / Г. Н.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

Богачева, Б. А. Денисов // Менеджмент в России и за рубежом. - 2000. - № 1. - С. 13-24.

6. Богачева Г. Н. О многообразной трактовке категории «капитал» / Г. Н.

Богачева, Б. А. Денисов // Менеджмент в России и за рубежом. - 2000. - № 1. - С. 13-24.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

7. Бодров А. Дро Фому Аквинского преодоления кризиса // финансовый кризис [Электронный ресурс] / А. Бодров. - Режим доступа : <http://echo.msk.ru/blog/fred/961614-echo>.

8. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

9. Бутинець Ю. Ф. Економічна сутність капіталу: історичний вимір / Ю. Ф. Бутинець // Вісник Житомирського держ. технол. ун-ту. Сер. Економічні науки. - 2010. - № 1 (51). - С. 38-41.

10. Васильєва В.Г. Особливості обліку отримання інвестицій в іноземній

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

капіталу та форм його вдосконалення / В. Васильєва // Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». - 2009. - № 1 (41). - С.101-105.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. - К., Ірпінь : ВТФ «Перун». - 2004. - 1440 с.

12. Вівчар О. Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування

ВП НУБІП України "НАТІ" Підприємства / Вівчар О.Й., Саварин В.М. // Вісник Житомирського державного технологічного університету. - 2009.

Вип. 19.5. - С. 146-150. Режим доступу: [http://nvunfu.esy.es/](http://nvunfu.esy.es/Archive/19_5/146_Wiwczar_19_5.pdf)

Archive/19_5/146_Wiwczar_19_5.pdf.

13. Всемирная история экономической мысли. Т. 1 (11). [Электронный ресурс]. - Режим доступа : www.booksite.ru/fulltext/mys/lye/cjn/omik/11.htm.

ВП НУБІП України "НАТІ" Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання

[Електронний ресурс] / Л. В. Гнилицька. - Режим доступу :

http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_3_2/Gnilicka.pdf.

15. Голянчук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова

ВП НУБІП України "НАТІ" управління підприємством [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

http://www.library.tane.edu.ua./images/nauk_vydannya/hbHial.pdf.

16. Горбатенко А. А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні // Економічний вісник Переяслав - Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. - 2010. - Випуск № 15/1. - С. 195-

ВП НУБІП України "НАТІ" 196. ВП НУБІП України "НАТІ"

17. Господарський Кодекс України від 16 січ. 2003 р. No436-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/436-15.

18. Дмитренко А. В. Бухгалтерський та податковий облік внесків до

ВП НУБІП України "НАТІ" статутного капіталу підприємства // Вісник Житомирського державного технологічного університету: наук. журнал.

Економічні науки. - 2010.- Вип. № 3 (53). - 2010. - С.93-96.

19. Друри К. Управленческий и производственный учет : [учеб. для вузов, пер. с англ.] / К. Друри - [6-е изд.]. - М. : Юнити-Данс, 2007. - 1401 с.

ВП НУБІП України "НАТІ" 20. Економічна енциклопедія у 3-х томах / К.: видав. центр «Кадуца».

Тернопіль. - Акад. нар. госп. - 2002. - 355 с.

21. Жук В. М. Стандартизація обліку капіталу в контексті інституційних змін [Текст] / В.М. Жук / Вісник Житомирського державного технологічного

університету. Сер.: Економічні науки. - 2013. - № 2.- С. 52-55.

ВП НУБіП України "НАТІ" Консолідація об'єктивної аналітичної інформації
[Електронний ресурс] / А. Г. Загородній. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2012_721/18.pdf.

23. Івченко Л.В., Удовик Н.Л. Власний капітал: джерела формування та функції / Л.В. Івченко, Н.Л. Удовик // Молодий вчений. - 2016. - № 1(28). - Ч. 1.

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

24. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Національного банку України від 21.01.2004 № 22

25. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст. / за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. - К. : Знання, 2011. - 566

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

26. Історія економічних вчень: навч. посібник / за ред. В. В. Кириленка. - Тернопіль : Економічна думка, 2007. - 233 с.

27. Іщенко Я. П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я. П. Іщенко, Л. В. Галайда // Науковий вісник Херсонського

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

28. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я.П. Іщенко, Л.В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2015. - Вип. 15. - Ч. 1. - С. 146-148.

29. Кадацька А.М. Сутність власного капіталу підприємства / А.М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2014. - №

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

30. Камінська Т. Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т. Г. Камінська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. - Житомир,

ВП НУБіП України "НАТІ" **ВП НУБіП України "НАТІ"**

31. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л.І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. - 2014. - № 6. - С. 38-44.

32. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: Навч. осіб. - 3-є вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2005. - 485 с.
33. Коваль Л. В. Власний капітал: облік та представлення в звітності в контексті національних та міжнародних стандартів / Л. В. Коваль, В. В. Горбатюк // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С. 310-318
34. Коваль Л. В. Резервний капітал як внутрішній страховий фонд підприємства: формування та облік / Л. В. Коваль // Економіка та менеджмент. - 2012. - Вип. 9 (2). - С. 193-198 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnem_2012_9\(2\)_____30.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnem_2012_9(2)_____30.pdf).
35. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету. - 2014. - № 4. - С.131-134
36. Кучерак Д. Використання прибутку / Д. Кучерак // Дебет-Кредит. - 2007. - № 14. - С. 24-28.
37. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін.- К.: ВП НУБіП України "НАТІ", 2002. - 370 с.
38. Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика : в 2 т. Т. 2 ; [пер. с англ.] / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. - М. : Туран, 1996. - 399 с.
39. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік : [підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит»] / В.Ф. Максимова. - Одеса : ОДНУ, 2012. - 670 с.
40. Маркс К. Капитал : в 2 т. Т. 2. / К. Маркс. - М. : Политиздат, 1988. - 654 с.
41. Маркс К. Капитал: в 2 т. Т. 1. / К. Маркс. - М. : АСТ, 2001 - 891 с.
42. Мартиненко М. М. Стратегічний менеджмент: [підруч.] / М. М. Мартиненко. - К. : Каравелла, 2006. - 320 с.
43. Мочерний С. В. Основи економічної теорії : [навч. посіб.] / С. В. Мочерний, О. А. Устенко. - 3-є вид., стереотип. - К. : ВЦ «Академія», 2009. - 504 с.

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

45. Нестеренко С.С. Порівняльний аспект нормативного регулювання складових власного капіталу на підприємствах різних форм власності. Ефективна економіка. 2014. № 11. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2962>.

46. Политическая экономия: словарь / [Абалкин Л. И., Абрамов С. Б., Аветисян Е. М. и др.]; под ред. М. И. Волкова (отв. ред.) и др.- М.: Политиздат, 1983.- 527 с.

47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Мінфіну України від 26.04.2000 р. №91.

48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Мінфіну України від 30.11.2001 р. №559.

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 зі змінами і доповненнями - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.

50. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт», затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. №73.

51. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р., № 137.

52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. №92.

53. Правдюк Н.Л. Формування облікової політики в українських підприємствах господарськими підприємствами / Н.Л. Правдюк // Економіка АПК. 2005. - №8. - С.79-85.

54. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон

України від 16.07.1999

№ 996-XIV// [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi)

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

55. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 627 [Електронний ресурс]. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13>.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

56. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо засвоєння регістрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р., № 356.

57. Про концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики:

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

постанова Кабінету Міністрів України // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

58. Пушкар М. С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: [монографія] / М. С. Пушкар, М. Г. Чумаченко. - Тернопіль : Карт-бланш, 2011. - 336 с.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

59. Статистическая Экономика. Т. 1 [Електронний ресурс] // Самуєв С. П. ; пер. с англ. В. Д. Антонова и др. - М., 1993. - 333 с. - Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/biznes-64>.

60. Сей Ж. Б. Трактат по политической экономии / Ж. Б. Сей. - М. : Дело, 2000. - 232 с.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

61. Структурування власного капіталу підприємств в Україні / Р. А. Слав'юк // Фінанси України. - 2005.- № 8. - С. 123-131.

62. Словник української мови / [Ред. кол. : В. О. Винник, В. В. Жайворонок, Л. О. Родіна, Т. К. Черторизька]. - Т. 8. - В-во «Наукова думка» К. : - 1977. - 927 с.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

63. Соколов Я. В. Бухгалтерський учет: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов; [учебн. пособ. для вузов]. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. - 638с.

64. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: [навч. посіб.] / В. В. Сопко. - К. : КНЕУ, 2006. - 526 с.

76. Чиж Н. М. Еволюція поглядів на сутність категорії «капітал» / Н. М.

ВП НУБіП України "НАТІ" Чиж / **Україні "НАТІ"** Сер. Економічна теорія та економічна історія : Зб. наук.

пр. - Луцьк : ЛНТУ, 2009. - Вип. 6 (23), ч. 2. - С. 1-13.

77. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : [підруч.] / З. Є. Шершньова.
- [2-ге вид., доп.]. - К. : КНЕУ, 2004. - 699 с.

78. Щодо відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць за

ВП НУБіП України "НАТІ" зборів України з внесків до статутного капіталу суб'єктів Міністерства

фінансів України від 19.11.2013 р. № 31-08410-07-16/33606 [Електронний
ресурс]. - Режимдоступ http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF13107.html.

79. Щодо застосування пункту 30 Положення (Стандарту) бухгалтерського
обліку 7 «Основні засоби»: Лист Міністерства фінансів України від 27.10.2005 р.

ВП НУБіП України "НАТІ" № 31-4000-20-21/2384 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.2121.0>.

80. Щодо зміни до типової форми фінансової звітності: Лист Міністерства
фінансів України від 17.11.2003 р. № 31-04200-04-5/5570 [Електронний ресурс].

Режим доступу:

ВП НУБіП України "НАТІ" http://www.rain.gov.ua/control/uk/publish/article?aut_id=317939&cat_id=3141.

81. Эрнандо де Сото. Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на
Западе и терпит поражение во всем остальном мире / Эрнандо де Сото; пер. с
англ. - М. : Олимп-Бизнес, 2004. - 272 с.

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"

ВП НУБіП України "НАТІ"